VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta paplašinātā sastāvā)

2017. gada 10. novembrī*

Konkurence – Aizliegtas vienošanās – Jenās izteikto procentu likmju atvasināto instrumentu sektors – Lēmums, ar kuru konstatēti seši LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumi – Manipulācijas ar *JPY LIBOR* un *Euroyen TIBOR* starpbanku atsauces likmēm – Konkurences ierobežojums mērķa dēļ – Starpnieka līdzdalība pārkāpumos – "Hibrīda" darījuma procedūra – Nevainīguma prezumpcijas princips – Labas pārvaldības princips – Naudas sodi – Pamatsumma – Ārkārtējs pielāgojums – Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts – Pienākums norādīt pamatojumu

Lieta T-180/15

Icap plc, Londona (Apvienotā Karaliste),

Icap Management Services Ltd, Londona,

Icap New Zealand Ltd, Velingtona (Jaunzēlande),

ko pārstāv *C. Riis-Madsen* un *S. Frank*, advokāti,

prasītājas,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv *V. Bottka*, *B. Mongin* un *J. Norris-Usher*, pārstāvji,

atbildētāja,

par prasību atbilstoši LESD 263. pantam, galvenokārt, atcelt Komisijas 2015. gada 4. februāra Lēmumu C(2015) 432 *final* par LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39861 – Jenas procentu likmju atvasinātie instrumenti) un, pakārtoti, samazināt ar šo lēmumu prasītājām piemērotā naudas soda apmēru.

VISPĀRĒJĀ TIESA (otrā palāta paplašinātā sastāvā)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs M. Preks [*M. Prek*] (referents), tiesneši E. Butidžidžs [*E. Buttigieg*], F. Šalīns [*F. Schalin*], B. Berke [*B. Berke*] un M. Ž. Kosteira [*M. J. Costeira*],

sekretārs L. Gžegorčiks [*L. Grzegorczyk*], administrators,

ņemot vērā tiesvedības rakstveida daļu un 2017. gada 10. janvāra tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – angļu.

Spriedums

I. Tiesvedības priekšvēsture

1 Prasītājas *Icap plc*, *Icap Management Services Ltd* un *Icap New Zealand Ltd* ietilpst uzņēmumā, kas sniedz starpniecības pakalpojumus, izmantojot telefonu un elektroniskos tīklus, kā arī pēctirdzniecības pakalpojumus (turpmāk tekstā – "*Icap*").

2 2015. gada 4. februāra lēmumā C(2015) 432 *final* par LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39861 – Jenas procentu likmju atvasinātie instrumenti) (turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums") Eiropas Komisija konstatēja, ka *Icap* ir piedalījusies sešu LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu īstenošanā saistībā ar *London Interbank Offered Rate* (*LIBOR*, Londonā izmantotā starpbanku likme) un *Tokyo Interbank Offered Rate* (*TIBOR*, Tokijā izmantotā starpbanku likme) starpbanku atsauces likmju manipulācijām Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū, kas iepriekš tika konstatēti Komisijas 2013. gada 4. decembra Lēmumā C(2013) 8602 *final* par LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39861 – Jenas procentu likmju atvasinātie instrumenti) (turpmāk tekstā – "2013. gada lēmums").

3 2010. gada 17. decembrī *UBS AG* un *UBS Securities Japan* (turpmāk tekstā abas kopā – "*UBS*") vērsās Komisijā ar pieprasījumu piešķirt vietu pieteikuma iesniedzēju rindā atbilstoši Komisijas paziņojumam par atbrīvojumu no [naudas soda] un [naudas soda] samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2006, C 298, 17. lpp.; turpmāk tekstā – "paziņojums par sadarbību"), tai paziņojot par aizliegtas vienošanās pastāvēšanu Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū.

4 2011. gada 24. aprīlī, 2011. gada 18. novembrī, 2012. gada 28. septembrī un 2012. gada 3. decembrī *Citigroup Inc.* un *Citigroup Global Markets Japan Inc.* (turpmāk tekstā kopā – "*Citi*"), *Deutsche Bank Aktiengesellschaft* (turpmāk tekstā – "*DB*"), *R. P. Martin Holdings* un *Martin Brokers (UK) Ltd*, kā arī *Royal Bank of Scotland* (turpmāk tekstā – "*RBS*") attiecīgi iesniedza pieteikumus atbilstoši paziņojumam par sadarbību (apstrīdētā lēmuma 47.–50. apsvērums). 2011. gada 29. jūnijā un 2013. gada 12. februārī Komisija atbilstoši paziņojuma par sadarbību 8. punkta b) apakšpunktam *UBS* un *Citi* piešķīra nosacītu atbrīvojumu no naudas soda (minētā lēmuma 45. un 47. apsvērums).

5 2013. gada 12. februārī, piemērojot Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [LESD 102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), 11. panta 6. punktu, Komisija uzsāka pārkāpuma procedūru pret *UBS*, *RBS*, *DB*, *Citi*, *R. P. Martin Holdings* un *Martin Brokers* (*UK*), kā arī *JP Morgan Chase & Co.*, *JP Morgan Chase Bank, National Association* un *J. P. Morgan Europe Ltd* (apstrīdētā lēmuma 51. apsvērums).

6 2013. gada 29. oktobrī Komisija iepriekš 5. punktā minētajām sabiedrībām nosūtīja paziņojumu par iebildumiem (apstrīdētā lēmuma 52. apsvērums).

7 Piemērojot izlīguma procedūru, kas ir paredzēta Komisijas 2004. gada 7. aprīļa Regulas (EK) Nr. 773/2004 par lietas izskatīšanu saskaņā ar [LESD 101.] un [LESD 102.] pantu, ko vada Komisija (OV 2004, L 123, 18. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2008. gada 30. jūnija Regulu (EK) Nr. 622/2008 (OV 2008, L 171, 3. lpp.), 10.a pantā, Komisija pieņēma 2013. gada lēmumu, kurā tā secināja, ka iepriekš 5. punktā minētās sabiedrības, piedaloties nolīgumos vai saskaņotās darbībās, kuru priekšmets bija ierobežot vai izkropļot konkurenci jenās izteikto procentu likmju atvasināto instrumentu sektorā, ir pārkāpušas LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta normas.

A. Apstrīdētā lēmuma pamatā esošais administratīvais process

8 Komisija 2013. gada 29. oktobrī, piemērodama Regulas Nr. 1/2003 11. panta 6. punktu, pret prasītājām uzsāka pārkāpuma procedūru (apstrīdētā lēmuma 53. apsvērums).

9 2013. gada 31. oktobrī notika sanāksme, lai panāktu izlīgumu Regulas Nr. 773/2004 10.a panta izpratnē, un tās laikā Komisija izklāstīja prasītājām iebildumus, kurus tā bija iecerējusi izvirzīt pret *Icap*, kā arī tās rīcībā esošos galvenos pierādījumus, kas bija to pamatā (apstrīdētā lēmuma 54. apsvērums).

10 2013. gada 12. novembrī prasītājas informēja Komisiju par savu nolūku neizvēlēties izlīguma procedūru (apstrīdētā lēmuma 55. apsvērums).

11 2014. gada 6. jūnijā Komisija nosūtīja prasītājām paziņojumu par iebildumiem. Prasītājas uz to atbildēja 2014. gada 14. augustā, kā arī sanāksmē, kas notika 2014. gada 12. septembrī (apstrīdētā lēmuma 58. un 59. apsvērums).

12 2015. gada 4. februārī Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, ar kuru tā pārmeta *Icap* "atbalstu" sešu pārkāpumu izdarīšanā un tai piemēroja sešus naudas sodus par kopējo summu EUR 14 960 000.

B. Apstrīdētais lēmums

1. Attiecīgie produkti

13 Attiecīgie pārkāpumi ir saistīti ar Japānas jenās izteikto procentu likmju atvasinātajiem instrumentiem, kurus indeksē *JPY LIBOR* vai *Euroyen TIBOR*. *JPY LIBOR* ir atsauces procentu likmju kopums, kas tiek piemērots Londonā (Apvienotā Karaliste), ko apstrīdētā lēmuma pieņemšanas laikā bija noteikusi un publicējusi *British Bankers Association* (*BBA*, Britu baņķieru asociācija) un ko izmanto daudziem Japānas jenās izteiktiem finanšu produktiem. To aprēķina no cenu piedāvājumiem, ko ik dienas izsaka banku paneļgrupa, kas sastāv no minētās asociācijas biedrēm (turpmāk tekstā – "*JPY LIBOR* paneļgrupa"). Minētie piedāvājumi ļauj noteikt "vidējo" likmi, balstoties uz kuru katra banka, kas ir minētās paneļgrupas biedre, varētu aizņemties līdzekļus, izsakot vai pieņemot starpbanku piedāvājumus par saprātīgiem apjomiem. *BBA* tādējādi noteica *JPY LIBOR* dienas likmes, ņemot par pamatu informāciju, ko paziņoja minētās bankas, un izslēdzot četras augstākās un četras zemākās atsauces. *Euroyen TIBOR* ir atsauces procentu likmju kopums, ko piemēro Tokijā (Japāna), un tai ir identiska funkcija, kaut gan to aprēķina *Japanese Banker Association* (*JBA*, Japānas baņķieru asociācija), ņemot par pamatu minētās asociācijas biedru piedāvājumus un izslēdzot divas augstākās, kā arī divas zemākās atsauces. Komisija konstatēja, ka *JPY LIBOR* un *Euroyen TIBOR* likmes ir Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu cenas sastāvdaļa. Tās var skart darījumu skaidrā naudā apmēru, kas bankai ir jāizmaksā vai ko tā saņem katra pretizpildījuma termiņa noslēgumā vai noteiktos intervālos. Izplatītākie atvasinātie produkti ir līgumi par garantijām likmēm, par procentu likmju mijmaiņu, procentu likmes iespējas līgumi un nestandartizēti nākotnes procentu likmes līgumi (skat. apstrīdētā lēmuma 9.–19. apsvērumu).

2. **Icap** *pārmestā rīcība*

14 *Icap* pārmestā rīcība izpaužas kā "atbalsts" sešu pārkāpumu izdarīšanai, proti:

– "*UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpums" no 2007. gada 14. augusta līdz 1. novembrim;

– "*UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpums" no 2008. gada 28. augusta līdz 3. novembrim;

– "*UBS*/*DB* pārkāpums" no 2009. gada 22. maija līdz 10. augustam;

– "*Citi*/*RBS* pārkāpums" no 2010. gada 3. marta līdz 22. jūnijam;

– "*Citi*/*DB* pārkāpums" no 2010. gada 7. aprīļa līdz 7. jūnijam;

– "*Citi*/*UBS* pārkāpums" no 2010. gada 28. aprīļa līdz 2. jūnijam.

15 Pirmkārt, Komisija ir tostarp konstatējusi, ka *Icap* rīkojās kā starpniece noguldījumiem skaidras naudas noguldījumu Japānas jenās tirgū, izmantojot savu maiņas punktu "Cash/Money Market desk", kas atrodas Londonā. Saistībā ar šo darbību tā sniedza aplēses minētā tirgus dalībniekiem gan par pieejamajiem apjomiem, gan cenām ar mērķi atvieglot līgumu noslēgšanu šo tirgus dalībnieku starpā. Konkrētāk attiecībā uz *Icap* sniegtajām aplēsēm minētajiem tirgus dalībniekiem Komisija būtībā norādīja, ka tajās bija iekļautas aplēses par *JPY LIBOR* dienas likmēm informācijas lapas veidā, kas tika nosūtīta finanšu iestādēm, no kurām dažas ietilpa *JPY LIBOR* paneļgrupā. Tā uzskatīja, ka minētajai informācijas lapai bija ievērojama ietekme uz banku rīcību, tām paziņojot savus piedāvājumus likmēm (apstrīdētā lēmuma 98.–101. apsvērums).

16 Otrkārt, Komisija norādīja, ka *Icap* bija arī starpniece Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū un šīs darbības veica, izmantojot īpašu maiņas punktu. Tā uzskatīja, ka konkrēti brokeri, kas darbojās šajā maiņas punktā, papildus likumīgiem darījumiem ar *H.*, kas bija *UBS* un pēc tam *Citi* brokeris, pēc šī brokera lūguma centās ietekmēt *JPY LIBOR* noteikto kursu vai nu ar izmaiņām attiecīgajā informatīvajā lapā, vai arī izmantojot *Icap* kontaktus ar noteiktām *JPY LIBOR* paneļgrupas bankām (apstrīdētā lēmuma 102. un 103. apsvērums).

17 Treškārt, Komisija uzskatīja, ka tas noveda pie tā, ka *Icap* sniedza atbalstu sešu 2013. gada lēmumā konstatēto pārkāpumu izdarīšanā (apstrīdētā lēmuma 165.–171. apsvērums). Attiecībā uz, pirmām kārtām, *UBS*/*RBS* 2007. gada, *UBS*/*RBS* 2008. gada un *UBS*/*DB* pārkāpumiem tā norādīja, ka *UBS* brokeris izmantoja *Icap* pakalpojumus, lai ietekmētu noteiktu banku, kas ir *JPY LIBOR* paneļgrupas biedres, kuras nebija šo trīs aizliegto vienošanos dalībnieces, piedāvājumus. Šajā ziņā tā pārmeta *Icap*, ka tā ir izmantojusi kontaktus ar bankām, kas ir minētās paneļgrupas biedres, *UBS* iecerētajā virzienā un ka tā ir izplatījusi kļūdainu informāciju par *JPY LIBOR* likmēm nākotnē (minētā lēmuma 77. apsvēruma a) un b) punkts un 106.–141. apsvērums). Attiecībā uz, otrām kārtām, *Citi*/*UBS* un *Citi* /*DB* pārkāpumiem tā konstatēja, ka *Citi* brokeris izmantoja *Icap* pakalpojumus, lai ietekmētu noteiktu šīs paneļgrupas banku, kuras nebija šo trīs aizliegto vienošanos dalībnieces, piedāvājumus. Saistībā ar to Komisija arī pārmeta *Icap*, ka tā ir izmantojusi savus kontaktus ar bankām, kas ir šīs pašas paneļgrupas biedres, un ka tā ir izplatījusi kļūdainu informāciju (šī lēmuma 83. apsvēruma a) un b) punkts un 154.–164. apsvērums). Trešām kārtām, attiecībā uz *Citi*/*RBS* pārkāpumu tā pārmeta *Icap*, ka šī sabiedrība tika izmantota kā saziņas līdzeklis starp *Citi* un *RBS* brokeri, lai sniegtu atbalstu šī pārkāpuma izdarīšanai (šī paša lēmuma 84. un 142.–153. apsvērums).

3. Naudas soda aprēķināšana

18 Komisija iesākumā atgādināja, ka atbilstoši Pamatnostādnēm naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV 2006, C 210, 2. lpp.; turpmāk tekstā – "2006. gada pamatnostādnes"), naudas soda pamatsumma ir jānosaka, ņemot vērā apstākļus, kādos tika izdarīts pārkāpums, kā arī it īpaši pārkāpuma smagumu un ilgumu, un ka ir jāveic individuāls novērtējums par katra dalībnieka lomu pārkāpumā, un vienlaikus tajā attiecīgā gadījumā ir jābūt aplūkotiem vainu pastiprinošiem vai mīkstinošiem apstākļiem (apstrīdētā lēmuma 284. apsvērums).

19 Komisija norādīja, ka 2006. gada pamatnostādnēs ir sniegts pavisam maz norāžu par metodiku naudas soda aprēķināšanai tiem, kas sniedz atbalstu. Tā kā *Icap* darbojās starpniecības pakalpojumu tirgū, nevis procentu likmju atvasināto produktu tirgū, Komisija uzskatīja, ka apgrozījuma un naudas soda apmēra noteikšanai tā nevarēja aizstāt starpniecības izdevumus ar Japānas jenas procentu likmju

atvasināto instrumentu cenām, jo šāda aizstāšana neatspoguļotu ne pārkāpuma smagumu, ne tā veidu. Komisija no tā būtībā secināja, ka ir jāpiemēro 2006. gada pamatnostādņu 37. punkts, atbilstoši kuram ir atļauts atkāpties no pamatnostādņu piemērošanas saistībā ar naudas soda pamatsummas noteikšanu (apstrīdētā lēmuma 287. apsvērums).

20 Ņemot vērā rīcības šajā lietā smagumu un ilgumu un *Icap* dalības katrā no sešiem pārkāpumiem šajā lietā ilgumu, Komisija par katru no tiem noteica naudas soda pamatsummu, proti, EUR 1 040 000 par *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu, EUR 1 950 000 par *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumu, EUR 8 170 000 par *UBS*/*DB* pārkāpumu, EUR 1 930 000 par *Citi*/*RBS* pārkāpumu, EUR 1 150 000 par *Citi*/*DB* pārkāpumu un EUR 720 000 par *Citi*/*UBS* pārkāpumu (apstrīdētā lēmuma 296. apsvērums).

21 Attiecībā uz naudas soda galīgā apmēra noteikšanu Komisija nav konstatējusi neviena vainu pastiprinoša vai mīkstinoša apstākļa pastāvēšanu un tā ir ievērojusi, ka netiek pārsniegts 10 % no ikgadējā apgrozījuma maksimālais apmērs (apstrīdētā lēmuma 299. apsvērums). Līdz ar to ar apstrīdētā lēmuma rezolutīvās daļas 2. pantu prasītājām ir uzlikti naudas sodi, kuru galīgais apmērs ir vienāds ar to pamatsummu.

II. Tiesvedība un lietas dalībnieču prasījumi

22 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2015. gada 14. aprīlī, prasītājas cēla šo prasību.

23 2016. gada 15. februārī pēc tiesneša referenta priekšlikuma Vispārējā tiesa saistībā ar tās Reglamenta 89. pantā paredzētajiem procesa organizatoriskajiem pasākumiem uzaicināja prasītājas pēc 2015. gada 22. oktobra sprieduma *AC-Treuhand*/Komisija (C-194/14 P, EU:C:2015:717) pasludināšanas atbildēt uz jautājumu par viņu otro pamatu.

24 2016. gada 29. februārī prasītājas atbildēja uz Vispārējās tiesas uzdoto jautājumu, atsacīdamās no vienas no sava otrā pamata daļām.

25 Tā kā Vispārējās tiesas palātu sastāvs tika mainīts, tiesnesis referents tagad darbojas otrajā palātā, kurai attiecīgi tika nodota šī lieta.

26 Pēc otrās palātas priekšlikuma Vispārējā tiesa atbilstoši Vispārējās tiesas Reglamenta 28. pantam nolēma nodot lietu paplašinātam iztiesāšanas sastāvam.

27 Pamatojoties uz tiesneša referenta priekšlikumu, Vispārējā tiesa (otrā palāta paplašinātā sastāvā) nolēma uzsākt tiesvedības mutvārdu daļu un saistībā ar Reglamenta 89. pantā paredzētajiem procesa organizatoriskajiem pasākumiem uzdeva Komisijai iesniegt *UBS* izteiktos lūgumus noslēgt izlīgumu saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada un *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumiem.

28 2016. gada 30. novembrī Komisija atteicās izpildīt šo lūgumu iesniegt dokumentus. Ar 2016. gada 1. decembra rīkojumu Vispārējā tiesa noteica Komisijai pienākumu tai iesniegt šos divus dokumentus. Saskaņā ar Reglamenta 92. panta 3. punkta pirmo daļu, lai līdzsvarotu sacīkstes principu, no vienas puses, un izlīguma procedūrai raksturīgās īpatnības, no otras puses, 2016. gada 1. decembra rīkojumā tika noteikts, ka ar šiem diviem dokumentiem varēs iepazīties tikai lietas dalībnieku pārstāvji, tikai kancelejā un tos nedrīkstēs kopēt. Komisija šo pierādījumu savākšanas pasākumu izpildīja 2016. gada 7. decembrī.

29 2016. gada 8. un 9. decembrī attiecīgi prasītājas un Komisija atbildēja uz Vispārējās tiesas uzdotajiem jautājumiem. 2016. gada 31. decembrī un 2017. gada 5. janvārī attiecīgi Komisija un prasītājas iesniedza savus apsvērumus par otras puses sniegtajām atbildēm.

30 Lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Vispārējās tiesas uzdotajiem mutvārdu jautājumiem tika uzklausīti 2017. gada 10. janvāra tiesas sēdē.

31 Prasītāju prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– pilnībā vai daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu;

– pakārtoti, atcelt vai samazināt uzlikto naudas sodu apmēru;

– piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un citas izmaksas, kas radušās saistībā ar šo tiesvedību;

– noteikt jebkurus citus pasākumus, ko Vispārējā tiesa uzskatīs par atbilstošiem.

32 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– pilnībā noraidīt prasību;

– piespriest prasītājām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

III. Juridiskais pamatojums

A. Par viena dokumenta un vienas prasījumu daļas pieņemamību

33 Komisija apstrīd ceturtās prasījumu daļas, kā arī kādas Vispārējai tiesai nosūtītas vēstules pieņemamību.

1. Par prasītāju ceturtās prasījumu daļas pieņemamību

34 Ar savu ceturto prasījumu daļu prasītājas lūdz Vispārējo tiesu "noteikt jebkurus citus pasākumus, ko [tā] uzskatīs par atbilstošiem".

35 Ciktāl šāda prasījumu daļa ir jāinterpretē kā lūgums, lai Vispārējā tiesa izdotu rīkojumus Komisijai, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Eiropas Savienības tiesām saistībā ar likumības pārbaudi, ko tās veic, nav jādod rīkojumi iestādēm vai tās jāaizstāj. Attiecīgajai iestādei saskaņā ar LESD 266. pantu ir jāveic pasākumi, lai izpildītu spriedumu, kas ir pasludināts saistībā ar prasību par tiesību akta atcelšanu (skat. spriedumu, 2013. gada 30. maijs, *Omnis Group*/Komisija, T-74/11, nav publicēts, EU:T:2013:283, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

36 Ceturtā prasījumu daļa, ciktāl tajā ir iekļauts lūgums izdot rīkojumu, tātad ir jāatzīst par nepieņemamu.

2. Par iebildi pret prasītāju nosūtītas vēstules pieņemamību

37 Atbildē uz repliku Komisija apgalvo, ka prasītāju Vispārējai tiesai nosūtītā vēstule, kuras kopiju prasītājas Komisijai tieši nosūtījušas pašas, ir jāatzīst par nepieņemamu, jo tā neatbilstot Reglamenta noteikumiem.

38 Šajā ziņā pietiek uzsvērt, ka ar 2016. gada 2. marta lēmumu tika nolemts minēto vēstuli nepievienot lietas materiāliem. Līdz ar to Komisijas iebildei par pieņemamību vairs nav priekšmeta.

B. Par prasījumiem atcelt tiesību aktu

39 Sava prasījuma atcelt apstrīdēto lēmumu pamatojumam prasītājas izvirza sešus pamatus. Četri pirmie pamati ir attiecīgi, pirmkārt, par konkurences ierobežojuma vai izkropļojuma "mērķa dēļ" jēdziena interpretāciju un piemērošanu LESD 101. panta 1. punkta izpratnē, otrkārt, par jēdziena "atbalstīšana" piemērošanu šīs lietas apstākļiem, treškārt, par sešu pārkāpumu šajā lietā ilgumu un, ceturtkārt, par nevainīguma prezumpcijas un labas pārvaldības principu pārkāpumu – tie attiecas uz minētā lēmuma 1. panta par minēto pārkāpumu pastāvēšanu likumību. Piektais un sestais pamats ir par attiecīgi naudas soda apmēru noteikšanu un *ne bis in idem* principa pārkāpumu – tie ir saistīti ar šī lēmuma 2. panta par Komisijas noteiktajiem naudas sodiem par katru no šiem pārkāpumiem likumību.

1. Pirmais pamats saistībā ar kļūdām interpretācijā un tiesību piemērošanā attiecībā uz konkurences ierobežojuma vai izkropļojuma "mērķa dēļ" jēdzienu LESD 101. panta 1. punkta izpratnē

40 Saistībā ar pirmo pamatu prasītājas apstrīd pārkāpuma mērķa dēļ kvalifikāciju, ko piemēro darbībām, par ko Komisija ir uzsākusi izmeklēšanu, jo šīs darbības esot tādas, kas nevarot ietekmēt konkurenci, un prasītājas no tā secina, ka *Icap* nevar tikt atzīta par atbildīgu jebkāda pārkāpuma "atbalstīšanā".

41 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

42 Ciktāl tas attiecas uz Komisijas piemēroto kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, ir jāatgādina, ka, lai varētu atzīt LESD 101. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu, nolīguma, uzņēmumu apvienības lēmuma vai saskaņotās darbības "mērķim vai sekām" ir jābūt konkurences nepieļaušanai, ierobežošanai vai izkropļošanai iekšējā tirgū.

43 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka noteikti uzņēmumu savstarpējās koordinācijas veidi ietver pietiekamu kaitējuma konkurencei līmeni, lai varētu uzskatīt, ka nav jāpārbauda to sekas (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 49. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 113. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 34. punkts).

44 Noteiktu veidu vienošanās starp uzņēmumiem jau pēc sava rakstura var tikt uzskatītas par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošām (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 50. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe* /Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 114. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 35. punkts).

45 Tādējādi ir noteikts, ka noteiktas koluzīvas darbības, kā, piemēram, horizontāla cenu noteikšana karteļos, ir uzskatāmas par tik lielā mērā spējīgām radīt nelabvēlīgas sekas, it īpaši attiecībā uz preču un pakalpojumu cenām, daudzumu vai kvalitāti, ka LESD 101. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā var tikt uzskatīts, ka nav jāpierāda to konkrētā ietekme tirgū. Pieredze rāda, ka šādas darbības rada ražošanas samazinājumu un cenu celšanos, kā rezultātā tiek nepareizi sadalīti resursi, kaitējot tostarp patērētājiem (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 51. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 115. punkts).

46 Savukārt gadījumā, ja koordinācijas uzņēmumu starpā veida analīze neatklāj pietiekamu kaitējuma konkurencei līmeni, būtu jāpārbauda to sekas un, lai to aizliegtu, jānosaka, ka jābūt izpildītam to nosacījumu kopumam, no kuriem izriet, ka konkurence ir tikusi būtiski nepieļauta, ierobežota vai izkropļota (spriedumi, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160,

34. punkts; 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 52. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 116. punkts).

47 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, lai novērtētu, vai nolīgums starp uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienības lēmums pietiekami kaitē konkurencei, lai tie varētu tikt uzskatīti par konkurences ierobežojumu "mērķa dēļ" LESD 101. panta 1. punkta izpratnē, ir jāizvērtē to noteikumu saturs, ar tiem sasniedzamie mērķi, kā arī ekonomiskais un tiesiskais konteksts, kurā tie ietilpst. Vērtējot minēto kontekstu, ir jāņem vērā arī attiecīgo preču vai pakalpojumu iedaba, kā arī faktiskie attiecīgā tirgus vai tirgu darbības un struktūras apstākļi (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 53. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 117. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 36. punkts).

48 Turklāt, pat ja pušu nodoms nav nepieciešamais vienošanās ierobežojošā rakstura noteikšanas elements, nekas neliedz Komisijai vai valsts un Savienības tiesām šādu nodomu ņemt vērā (spriedumi, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 37. punkts; 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 54. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 118. punkts).

49 Konkrētāk attiecībā uz informācijas apmaiņu starp konkurentiem ir jāatgādina, ka saskaņotas darbības veidojošie koordinācijas un sadarbības kritēriji ir jāizprot, ņemot vērā līguma normās attiecībā uz konkurenci ietverto koncepciju, saskaņā ar kuru katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno veikt (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 32. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 119. punkts).

50 Lai gan šī patstāvības prasība neizslēdz saimnieciskās darbības subjektu tiesības saprātīgi piemēroties konstatētai vai sagaidāmai to konkurentu rīcībai, tomēr tā strikti iestājas pret jebkādu tiešu vai netiešu kontaktu nodibināšanu starp saimnieciskās darbības subjektiem, lai to rezultātā vai nu ietekmētu faktiska vai potenciāla konkurenta rīcību tirgū, vai to informētu par savu paša īstenošanai paredzēto vai ieplānoto rīcību tirgū, ja šo kontaktu mērķis vai sekas ir tādu konkurences nosacījumu rašanās, kas, ņemot vērā sniegto preču vai pakalpojumu raksturu, uzņēmumu lielumu un skaitu un minētā tirgus apmēru, neatbilst normāliem attiecīgā tirgus nosacījumiem (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 33. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 120. punkts).

51 Tiesa tādējādi ir nolēmusi, ka informācijas apmaiņa var būt pretrunā konkurences tiesību normām tad, ja ar to tiek samazināta vai novērsta nenoteiktības pakāpe attiecībā uz konkrēta tirgus darbību, kā rezultātā tiek ierobežota konkurence starp uzņēmumiem (spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Thyssen Stahl*/Komisija, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 89. punkts; 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 35. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 121. punkts).

52 It īpaši par tādu, kas ir vērsta pret konkurenci, ir uzskatāma informācijas apmaiņa, ar ko var tikt novērsta nenoteiktība ieinteresēto personu starpā saistībā ar attiecīgo uzņēmumu veicamās korekcijas brīdi, apmēru un kārtību, kādā attiecīgie uzņēmumi ir iecerējuši darbības īstenot tirgū (spriedums, 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 122. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 41. punkts).

53 Turklāt saskaņotas darbības var uzskatīt par tādām, kam ir pret konkurenci vērsts mērķis, pat ja tām nav tiešas saistības ar patērētājiem piemērojamajām cenām. LESD 101. panta 1. punkta formulējums nedod pamatu uzskatīt, ka aizliegtas būtu tikai tādas saskaņotas darbības, kurām ir tiešas sekas

attiecībā uz gala patērētāju maksājamajām cenām (spriedums, 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 123. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 36. punkts).

54 Tieši pretēji, no LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izriet, ka saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsts mērķis var būt tad, ja ar tām "tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus" (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 37. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 124. punkts).

55 Katrā ziņā – līdzīgi pārējām Līgumā iekļautajām konkurences tiesību normām – LESD 101. panta mērķis ir ne vien aizsargāt konkurentu vai patērētāju tiešās intereses, bet arī aizsargāt tirgus struktūru un līdz ar to konkurenci pašu par sevi. Līdz ar to saskaņoto darbību pret konkurenci vērsta mērķa konstatēšana nevar tikt pakārtota šo darbību tiešās saiknes ar patērētājiem piemērojamajām cenām konstatēšanai (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 38. un 39. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 125. punkts).

56 Visbeidzot, ir jāatgādina, ka no LESD 101. panta 1. punkta teksta izriet, ka saskaņoto darbību jēdziens līdzās saskaņošanai uzņēmumu starpā nozīmē šai saskaņošanai atbilstošu rīcību tirgū un cēloņsakarību starp šiem abiem elementiem (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 51. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 126. punkts).

57 Šajā ziņā Tiesa ir atzinusi, ka, ja nav pierādījumu par pretējo, kas ir jāiesniedz attiecīgajiem uzņēmējiem, ir jāpieņem, ka uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem. It īpaši Tiesa ir secinājusi, ka šādām saskaņotām darbībām LESD 101. panta 1. punkts ir piemērojams pat pret konkurenci vērstu seku tirgū neesamības gadījumā (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 51. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 127. punkts).

58 Šajā lietā apstrīdētā lēmuma 77. un 78. apsvērumā Komisija konstatēja, ka seši attiecīgie pārkāpumi ietvēra abas šīs rīcības formas, proti, pirmkārt, vismaz vienas bankas piedāvājumu apspriešanu, lai ietekmētu šāda piedāvājuma virzienu, un, otrkārt, komerciāli jutīgas informācijas, kas attiecas uz vismaz vienas no attiecīgajām bankām sarunu nostājām vai arī piedāvājumiem nākotnē, paziņošanu vai saņemšanu. Turklāt attiecībā uz *UBS*/*DB* pārkāpumu tā tostarp minētā lēmuma 78. apsvērumā norādīja, ka viena no bankām pētīja iespēju noslēgt darījumus par to, lai tiktu saskaņotas viņu komerciālās intereses atvasināto produktu nozarē, un ka retos gadījumos šādi darījumi tika noslēgti.

59 Komisija konstatēja, ka strīdīgās rīcības mērķis bija manipulācijas ar *JPY LIBOR* likmēm, kas būtu ļāvis uzlabot banku, kuras tajā piedalās, stāvokli Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū.

60 Apstrīdētā lēmuma 13.–17. apsvērumā Komisija uzsvēra, ka atvasinātie produkti, tostarp līgumi par garantijām likmēm un par procentu likmju mijmaiņu, turējās uz divām "kājām" vai "ķepām", no kurām viena atbilda izdarāmo maksājumu plūsmai, bet otra – saņemamajiem maksājumiem. Vienas likme ir nemainīga, otras likme – mainīga. Viena puse izmaksā otrai maksājumu, kas ir aprēķināts, ņemot par pamatu mainīgu likmi, un saņem maksājumu, kas ir noteikts, balstoties uz nemainīgu likmi, kas ir noteikta darījuma noslēgšanas laikā, un otrādi.

61 Komisija norādīja, ka manipulācijām ar *JPY LIBOR* likmēm bija tieša ietekme uz ieņēmumiem skaidrā naudā (*cash-flow*), kas tika saņemti vai izmaksāti atbilstoši iepriekš 60. punktā minēto līgumu mainīgās likmes "kājai" (apstrīdētā lēmuma 199. un 201. apsvērums), jo šie ieņēmumi tika tieši aprēķināti, atsaucoties uz minētajām likmēm.

62 Komisija uzskatīja, ka manipulācijām ar *JPY LIBOR* likmēm bija tieša ietekme arī uz iepriekš 60. punktā minēto līgumu "nemainīgās likmes" kāju, ciktāl faktiskais minēto likmju līmenis netieši atspoguļojās nākotnē noslēdzamo līgumu nemainīgajā likmē, jo būtībā šie līgumi bija aplēses par to, kādas būs šīs likmes nākotnē (apstrīdētā lēmuma 200. un 201. apsvērums).

63 Apstrīdētajā lēmumā Komisija konstatēja, ka piedāvājumu *JPY LIBOR* paneļgrupai saskaņošana, kā arī apmaiņa ar konfidenciālu informāciju starp bankām dalībniecēm atbilda konkurences, kādai parasti būtu jābūt to starpā, ierobežojumam, kas noveda pie tām izdevīga konkurences izkropļojuma par sliktu bankām, kuras tajā nepiedalījās. Tas esot arī ļāvis rasties "asimetriskas informācijas" situācijai par labu vienīgi bankām dalībniecēm, tām ļaujot piedāvāt līgumus ar labākiem nosacījumiem nekā pārējām bankām, kas darbojas Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū (minētā lēmuma 202.–204. apsvērums). Strīdīgās darbības tādējādi esot izkropļojušas konkurenci par labu bankām dalībniecēm un par sliktu citiem minētā tirgus dalībniekiem. Komisija no tā secināja, ka sešiem attiecīgajiem pārkāpumiem bija pietiekama kaitīguma pakāpe, lai tie varētu tikt kvalificēti par pārkāpumiem mērķa dēļ (šī lēmuma 219. un 220. apsvērums).

64 Iebilzdamas pret šo analīzi, prasītājas uzsver, ka Tiesas judikatūrā ir izvēlēta šaura pārkāpuma mērķa dēļ jēdziena definīcija. Tās apgalvo, ka attiecīgajai rīcībai nav tāda kaitīguma normālai konkurencei Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū līmeņa, kas pamatotu to kvalificēšanu par pārkāpumiem mērķa dēļ. Tās piebilst, ka tām pārmestā apmaiņa ar informāciju nav rīcība, kuras "mērķis" ir ierobežot vai izkropļot konkurenci. Tās arī uzsver, ka daži no atbilstošajiem elementiem kvalificēšanai par pārkāpumu mērķa dēļ pirmoreiz esot uzsvērti apstrīdētā lēmuma 200. apsvērumā. Visbeidzot, tās uzskata, ka attiecībā uz pārkāpumu *UBS*/*DB* Komisija nav pierādījusi, ka tika noslēgti darījumi starp bankām ar mērķi koordinēt viņu komerciālās intereses atvasināto produktu jomā, un tā nav kvalificējusi šo rīcību kā apmaiņu ar informāciju.

65 Ciktāl attiecībā uz sešiem pārkāpumiem šajā lietā Komisija konstatēja, ka pastāvēja gan piedāvājumu koordinācija *JPY LIBOR* paneļgrupā, gan apmaiņa ar konfidenciālu informāciju, pietiek pārbaudīt, vai kādai no šīm abām rīcībām ir pret konkurenci vērsts mērķis.

66 Attiecībā uz pirmo rīcību, kas ir kopīga sešiem pārkāpumiem šajā lietā, proti, piedāvājumu saskaņošanu *JPY LIBOR* paneļgrupā, ir jānorāda, ka Komisija pamatoti ir konstatējusi, ka maksājumi, kuri vienai finanšu iestādei bija jāveic par labu citai finanšu iestādei saistībā ar atvasināto produktu, bija vai nu tieši, vai netieši saistīti ar *JPY LIBOR* likmju līmeņiem.

67 Tātad attiecībā uz, pirmkārt, maksājumiem, kas bija jāveic par kārtējiem līgumiem, ietekmi uz *JPY LIBOR* likmēm var uzskatīt par pierādītu. Tā attiecas uz maksājumiem, kas bija jāizmaksā par iepriekš 60. punktā minēto līgumu, kuri ir tieši balstīti uz šīm likmēm, "mainīgās likmes" kāju. Tādējādi, kā to būtībā ir konstatējusi Komisija apstrīdētā lēmuma 199. un 201. apsvērumā, saistībā ar šiem līgumiem piedāvājumu saskaņošana *JPY LIBOR* paneļgrupā varēja novest pie minēto likmju līmeņa ietekmēšanas virzienā, kas ir labvēlīgs bankām, kuras ir saskaņošanas iniciatores.

68 Otrkārt, attiecībā uz maksājumiem, kas ir jāveic par līgumiem nākotnē, ir jākonstatē, ka arī šeit Komisija ir pamatoti konstatējusi, ka piedāvājumu saskaņošanai *JPY LIBOR* paneļgrupā bija ietekme uz maksājumiem, kas tika izdarīti atbilstoši iepriekš 60. punktā minētajai līgumu "nemainīgās likmes" kājai.

69 Pirmām kārtam, ir jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 34.–44. un 200. apsvērumā Komisija paskaidroja iemeslus, kuru dēļ *JPY LIBOR* likmju līmeņiem bija ietekme uz iepriekš 60. punktā minēto līgumu "nemainīgās likmes" kāju. Būtībā tā norādīja, ka fiksētās likmes tika noteiktas ar novērtējumu aplēses veidā, kas tika balstīta uz matemātisku formulu, kura izpaudās kā atvasināto produktu tā brīža peļņas līkne, kas savukārt bija atkarīga no tā brīža *JPY LIBOR* likmēm.

70 Otrām kārtām, attiecīgi var pieņemt, ka piedāvājumu saskaņošana *JPY LIBOR* paneļgrupā ļāva bankām, kas tajā piedalījās, lielā mērā mazināt neprognozējamību par to, kādas būs faktiskās *JPY LIBOR* likmes, un tātad šī saskaņošana tām sniedza konkurences priekšrocības, slēdzot līgumus un izsakot piedāvājumus par atvasinātajiem produktiem, salīdzinot ar bankām, kas nepiedalījās minētajā saskaņošanā, un to Komisija pamatoti ir norādījusi apstrīdētā lēmuma 201.–204. apsvērumā.

71 No iepriekš minētā izriet, ka piedāvājumu saskaņošana *JPY LIBOR* paneļgrupā ir atbilstoša attiecībā uz maksājumiem atbilstoši iepriekš 60. punktā minētajiem līgumiem gan saistībā ar "mainīgās likmes" kāju, gan saistībā ar "nemainīgās likmes" kāju.

72 Ir jākonstatē, ka šādai piedāvājumu saskaņošanai *JPY LIBOR* paneļgrupā, ciktāl tā ir domāta, lai ietekmētu maksājumu, kas jāveic attiecīgajām bankām vai tām jāizmaksā, apmērus, acīmredzami piemīt pret konkurenci vērsts mērķis.

73 Ciktāl visi seši pārkāpumi šajā lietā ietver piedāvājumu saskaņošanu *JPY LIBOR* paneļgrupā, kas ir tāda veida, lai pamatotu Komisijas konstatēto kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, nav jāpārbauda, vai otra minētajiem pārkāpumiem kopīgā rīcība, proti, apmaiņa ar konfidenciālu informāciju, arī ir tāda veida, kas pamato šādu kvalifikāciju.

74 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka, ciktāl noteikti lēmuma pamati paši par sevi ir juridiski pietiekami šī lēmuma pamatošanai, kļūdas citos šī lēmuma pamatos nekādi neietekmē tā rezolutīvo daļu (šajā nozīmē un pēc analoģijas skat. spriedumus, 2001. gada 12. jūlijs, Komisija un Francija/*TF1*, C-302/99 P un C-308/99 P, EU:C:2001:408, 27. punkts, un 2006. gada 12. decembris, *SELEX Sistemi Integrati*/Komisija, T-155/04, EU:T:2006:387, 47. punkts).

75 Katrā ziņā, ievērojot *JPY LIBOR* likmju līmeņu ietekmi uz maksājumiem, kas tika veikti attiecībā uz iepriekš 60. punktā minētajiem līgumiem gan saistībā ar "mainīgās likmes" kāju, gan saistībā ar "nemainīgās likmes" kāju, ir jākonstatē, ka jau ar informācijas par piedāvājumiem nākotnē paziņošanu vien, ko veic banka, kas ir *JPY LIBOR* paneļgrupas biedre, attiecīgajām bankām varēja tikt sniegtas konkurences priekšrocības, tās attālinot no normāliem konkurences apstākļiem Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū, šī apmaiņa ar informāciju, piemērojot iepriekš 49.–52. punktā minēto judikatūru, var tikt uzskatīta par tādu, kuras mērķis ir ierobežot konkurenci LESD 101. panta 1. punkta izpratnē. Šī pati argumentācija ir piemērojama rīcībai, kas attiecas uz apmaiņu ar konfidenciālu informāciju par piedāvājumiem nākotnē saistībā ar *Euroyen TIBOR*, ko Komisija konstatēja vienīgi saistībā ar pārkāpumu *Citi*/*UBS*.

76 Ņemot vērā iepriekš minēto ir jāsecina, ka Komisija, secinādama, ka seši attiecīgie pārkāpumi attiecās uz konkurences ierobežojumu mērķa dēļ, nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā vai novērtējumā.

77 Šo secinājumu neatspēko dažādie prasītāju izvirzītie argumenti.

78 Pirmkārt, tas attiecas uz prasītāju atspēkojumu par strīdīgās rīcības kaitīgumu normāliem konkurences apstākļiem.

79 Pirmām kārtām, prasītājas kļūdaini apgalvo, ka starp bankām Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū nav konkurences attiecību. Līgumu slēgšana minētajā tirgū, saistībā ar kuru notika sarunas par minētajiem produktiem, konkrētāk, par piemērojamo nemainīgo likmi, nozīmē, ka katrā ziņā pastāv konkurences process attiecībā uz šo produktu piedāvājumiem dažādo banku starpā, kas darbojas šajā tirgū.

80 Otrām kārtām, attiecīgi arī nevar tikt pieņemts prasītāju apgalvojums par šķietamo pretrunu starp attiecīgo banku iespēju piedāvāt labākus nosacījumus, nekā spēj to konkurenti, no vienas puses, un kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, no otras puses. Tieši otrādi, šī iespēja drīzāk atspoguļo negatīvas izmaiņas konkurences procesā Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū, no kurām priekšrocības gūst bankas, kas ir piedalījušās kolūzijā.

81 Trešām kārtām, nav nozīmes prasītāju uzsvērtajam, ka bankas slēdz ievērojamu skaitu darījumu, kurās tās ieņem pretējas pozīcijas. Patiesībā viens no iemesliem ieinteresētībā izdarīt manipulācijas ar *JPY LIBOR* likmēm, konkrētāk, saistībā ar spēkā esošiem līgumiem, ir panākt, lai tajos pēc iespējas labāk tiktu ņemtas vērā attiecīgo banku intereses, proti, augstas likmes gadījumā, ja banka ir aizdevuma devējas pozīcijā, un zemas likmes, tai aizņemoties.

82 Otrkārt, prasītājas būtībā apgalvo, ka ir noticis to tiesību uz aizstāvību pārkāpums, jo daži no atbilstošajiem elementiem kvalifikācijai par pārkāpumu mērķa dēļ esot pirmoreiz uzsvērti apstrīdētā lēmuma 200. apsvērumā.

83 Tik tiešām, procesā par konkurences tiesību normu pārkāpumu tiesību uz aizstāvību ievērošanai ir nepieciešams, lai ieinteresētajam uzņēmumam administratīvā procesa gaitā būtu bijusi iespēja lietderīgi darīt zināmu savu viedokli par apgalvoto faktu un apstākļu patiesumu un atbilstību, kā arī par dokumentiem, ko Komisija izmantojusi, lai pamatotu savu apgalvojumu par Līguma pārkāpuma pastāvēšanu (skat. spriedumu, 2012. gada 24. maijs, *MasterCard* u.c./Komisija, T-111/08, EU:T:2012:260, 265. punkts un tajā minētā judikatūra).

84 Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punkts atspoguļo šo principu, jo tajā ir paredzēts, ka lietas dalībniekiem ir jānosūta paziņojums par iebildumiem, kurā skaidri ir jānorāda visi būtiskie apstākļi, uz kuriem Komisija pamatojas šajā procesa posmā, lai ļautu ieinteresētajām personām faktiski noskaidrot, kādu rīcību tām pārmet Komisija, un lai tās varētu lietderīgi aizstāvēties, pirms Komisija pieņem galīgo lēmumu. Šo prasību var uzskatīt par izpildītu, ja minētajā lēmumā ieinteresētās personas tiek vainotas tikai tajos pārkāpumos, kas ir norādīti paziņojumā par iebildumiem, un tajā ir norādīti tikai tie fakti, par kuriem ieinteresētajām personām ir dota iespēja izteikties (skat. spriedumu, 2012. gada 24. maijs, *MasterCard* u.c./Komisija, T-111/08, EU:T:2012:260, 266. punkts un tajā minētā judikatūra).

85 Tomēr šīs norādes var tikt sniegtas kopsavilkuma veidā un galīgajam lēmumam nav obligāti jābūt paziņojuma par iebildumiem kopijai, jo šis paziņojums ir sagatavošanas stadijas dokuments, kurā ietvertajiem faktiskajiem un tiesiskajiem vērtējumiem ir tikai pagaidu raksturs. Tādējādi par pieļaujamiem ir atzīstami paziņojuma par iebildumiem papildinājumi, kas izdarīti, ņemot vērā lietas dalībnieku atbildi, kurā iekļautie argumenti pierāda, ka tie faktiski ir varējuši īstenot savas tiesības uz aizstāvību. Komisija, ņemot vērā administratīvā procesa gaitu, var arī pārskatīt vai sniegt papildu faktiskos vai tiesiskos argumentus, lai pamatotu tās izteiktos iebildumus (skat. spriedumu, 2012. gada 24. maijs, *MasterCard* u.c./Komisija, T-111/08, EU:T:2012:260, 267. punkts un tajā minētā judikatūra).

86 Tātad papildu iebildumu paziņošana ieinteresētajām personām ir vajadzīga tikai tad, ja pārbaužu rezultātā Komisijai ir radies pamats vainot uzņēmumus jaunās darbībās vai būtiski grozīt apstrīdēto pārkāpumu pierādījumus (skat. spriedumu, 2012. gada 24. maijs, *MasterCard* u.c./Komisija, T-111/08, EU:T:2012:260, 268. punkts un tajā minētā judikatūra).

87 Visbeidzot, tāpat ir jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru tiesības uz aizstāvību ir pārkāptas, ja pastāv iespēja, ka tādēļ, ka Komisija ir izdarījusi pārkāpumu, tās veiktajam administratīvajam procesam varētu būt bijis atšķirīgs iznākums. Uzņēmums, kas ir prasītājs, ir pierādījis, ka šāds pārkāpums ir noticis, ja tas atbilstoši pierāda nevis to, ka Komisijas lēmumam būtu bijis atšķirīgs saturs, bet gan to, ka tas būtu varējis labāk nodrošināt savu aizstāvību, ja pārkāpums nebūtu pieļauts, piemēram, tādēļ, ka tas būtu varējis savai aizstāvībai izmantot dokumentus, kuriem administratīvā procesa gaitā tam tikusi liegta piekļuve (skat. spriedumu, 2012. gada 24. maijs, *MasterCard* u.c./Komisija, T-111/08, EU:T:2012:260, 269. punkts un tajā minētā judikatūra).

88 Šajā lietā, pirmām kārtām, ir jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 200. apsvērumā ietvertajai atsaucei uz cenu netiešu noteikšanu nav prasītāju apgalvotā rakstura, ka tā būtu pirmoreiz izvirzīta. Ir taisnība, ka paziņojuma par iebildumiem 137.–175. punkts, uz ko atsaucas Komisija, nevar tikt uzskatīti par iebilduma par cenu netiešu noteikšanu paskaidrojumu, jo šie punkti nav nekas vairāk kā atgādinājums par juridiskajiem principiem, kas regulē LESD 101. panta 1. punkta piemērošanu. Tomēr no paziņojuma par iebildumiem izriet, ka tajā ietvertās argumentācijas būtība ir tā pati, kas ir ietverta minētajā lēmumā, tostarp tā 200. apsvērumā, proti, *JPY LIBOR* līmeņa ietekme uz likmju līmeni, kāds ir piemērojams nākotnē noslēdzamajiem līgumiem (skat. it īpaši paziņojuma par iebildumiem 157. punktu). Prasītājām līdz ar to administratīvajā procesā bija iespējams iesniegt savus apsvērumus par šo iebildumu.

89 Otrām kārtām, attiecībā uz apgalvojumu par to, ka apstrīdētā lēmuma 200. apsvērumā ietvertā atsauce ir tāda, kas ir pirmoreiz izvirzīta, attiecībā uz faktu, ka manipulācijas ar *JPY LIBOR* bija arī tirdzniecības nosacījumu noteikšana LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ir jānorāda, ka iepriekš 66.–76. punktā izklāstīto apsvērumu dēļ šo manipulāciju ietekme uz maksājumu līmeni, kuri bija jāveic par atvasinātajiem produktiem, ir pietiekama, lai pamatotu Komisijas veikto kvalificēšanu par pārkāpumu mērķa dēļ. Tātad nevar uzskatīt, ka varbūtēja iespējas prasītājām iesniegt savus apsvērumus attiecībā uz iebildumu par tirdzniecības nosacījumu noteikšanu neesamība būtu bijusi šķērslis tām labāk īstenot savu aizstāvību iepriekš 87. punktā minētās judikatūras izpratnē.

90 Treškārt, attiecībā uz kritiku, ko prasītājas vērsa pret Komisijas konstatējumu par tādas rīcības pastāvēšanu, kas izpaudās kā banku meklējumi iespējai noslēgt darījumus par to, lai tiktu saskaņotas viņu komerciālās intereses atvasināto produktu nozarē, un šādu darījumu noslēgšana retos gadījumos, kas attiecas tikai uz *UBS*/*DB* pārkāpumu, no apstrīdētā lēmuma 78. apsvēruma izriet, ka Komisija uzskatīja minēto rīcību tikai par tādu, ar ko bija iecerēts sniegt atbalstu piedāvājumu saskaņošanai nākotnē *JPY LIBOR* paneļgrupā. Ciktāl šai rīcībai, šķiet, nav autonoma rakstura, salīdzinot ar minēto saskaņošanu, kuras pret konkurenci vērstais mērķis ir pietiekami juridiski pierādīts, nav jālemj par šo prasītāju argumentācijas aspektu.

91 Ievērojot iepriekš minēto, pirmais pamats ir jānoraida.

2. Otrais pamats saistībā ar kļūdām "atbalsta" jēdziena LESD 101. panta 1. punkta un judikatūras izpratnē piemērošanā

92 Prasītājas uzskata, ka Komisija ir kļūdaini konstatējusi, ka *Icap* ir sniegusi atbalstu sešu pārkāpumu izdarīšanā šajā lietā. Pēc 2015. gada 22. oktobra sprieduma *AC-Treuhand*/Komisija (C-194/14 P, EU:C:2015:717) pasludināšanas tās daļēji atteicās no saviem argumentiem, līdz ar to pašlaik šis pamats sastāv no trīs daļām.

93 Ar otrā pamata pirmo daļu, kas neattiecas uz *Citi*/*RBS* pārkāpumu, bet vienīgi uz pārējiem pieciem pārkāpumiem šajā lietā, prasītājas apgalvo, ka *Icap* piemērotais "atbalsta" kritērijs ir pārāk plašs, tas ir jauns un ar to ir pārkāpts tiesiskās noteiktības princips. Ar otrā pamata pirmo daļu, kas attiecas uz tiem pašiem pieciem pārkāpumiem, tās apgalvo, ka *Icap* loma neatbilst "atbalsta" kritērijiem, kādi tie izriet no judikatūras. Visbeidzot, ar šī pamata trešo daļu, kas attiecas vienīgi uz *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu un *Citi*/*UBS* un *Citi*/*DB* pārkāpumiem, tās apstrīd apstrīdētā lēmuma motīvu daļas pamatotību par to, ka *Icap* izmantoja savus kontaktus vairākās bankās, lai ietekmētu to piedāvājumus *JPY LIBOR* paneļgrupā.

94 Vispārējā tiesa uzskata, ka iesākumā ir jāanalizē šī pamata otrā un trešā daļa, jo tās būtībā attiecas uz *Icap* pārmestās rīcības pārkāpuma raksturu, un pēc tam iebilde par pārkāpuma konstatējuma atbilstību tiesiskās noteiktības principam, kas ir ietverta šī pamata pirmajā daļā.

a) Otrā daļa saistībā ar Komisijas pārkāptajiem "atbalsta" kritērijiem, kādi tie izriet no judikatūras

95 Prasītājas saistībā ar šo daļu būtībā apgalvo, ka secinājums par to, ka *Icap* rīcība ietilpa LESD 101. panta piemērošanas jomā, ir kļūdains.

96 Komisija lūdz noraidīt šo daļu.

97 Ir jāatgādina, ka LESD 101. panta 1. punkta tekstā nekas nenorāda, ka tajā noteiktais aizliegums attiecas tikai uz tiem šādu nolīgumu vai saskaņoto darbību dalībniekiem, kuri darbojas tirgos, kurus ir skārušas šīs darbības (spriedums, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 27. punkts).

98 Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru "nolīguma" pastāvēšanas pamatā ir vismaz divu nolīguma dalībnieku saskaņotas gribas izpausme, jo šādas saskaņotības izpausmes veidam pašam par sevi nav noteicošas nozīmes (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

99 Saistībā ar jēdzienu "saskaņota darbība" no Tiesas judikatūras izriet, ka LESD 101. panta 1. punktā šis jēdziens ir nošķirts tostarp no jēdziena "nolīgums" un "uzņēmumu apvienības lēmums" ar vienīgo mērķi aptvert dažādas kolūziju formas starp uzņēmumiem, kurām no subjektīvā viedokļa ir viens un tas pats raksturs un kuras atšķiras tikai pēc to intensitātes un izpausmes veidiem (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

100 Turklāt attiecībā uz nolīgumiem un saskaņotām darbībām, kam ir pret konkurenci vērsts mērķis, no Tiesas judikatūras izriet, ka, lai varētu izdarīt secinājumu par kāda uzņēmuma dalību pārkāpumā un tā atbildību par visiem dažādajiem elementiem, ko tas ietver, Komisijai ir jāpierāda, ka minētais uzņēmums ar savu rīcību ir paredzējis dot ieguldījumu visu dalībnieku kopējo mērķu sasniegšanā un ka tas ir zinājis par citu uzņēmumu paredzēto vai īstenoto prettiesisko rīcību, lai sasniegtu šos pašus mērķus, vai ka tas varēja to loģiski paredzēt un bija gatavs uzņemties risku (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

101 Šajā ziņā Tiesa tostarp ir lēmusi, ka pasīvie dalības pārkāpumā veidi, tādi kā uzņēmuma klātbūtne apspriedēs, kurās noslēgti nolīgumi, kuriem ir pret konkurenci vērsts mērķis, atklāti pret to neiebilstot, ir līdzdalības veids, ar kuru uzņēmums kļūst atbildīgs atbilstoši LESD 101. panta 1. punktam, jo ar klusējot izteiktu piekrišanu prettiesiskai iniciatīvai, publiski nepaziņojot par norobežošanos no apspriedēs nolemtā vai to nedarot zināmu administratīvām iestādēm, tiek veicināta pārkāpuma turpināšana un kavēta tā atklāšana (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

102 Lai gan Tiesa jau ir norādījusi, ka "nolīgums" LESD 101. panta 1. punkta izpratnē tieši attiecas uz pušu saskanīgo gribu ieņemt noteiktu rīcību tirgū un "saskaņotu darbību" veidojošie saskaņošanas un sadarbības kritēriji šīs pašas tiesību normas izpratnē ir jāizprot, ņemot vērā Līguma normās attiecībā uz konkurenci ietverto koncepciju, saskaņā ar kuru katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno īstenot, no šiem apsvērumiem neizriet, ka nolīguma un saskaņotu darbību jēdzieni nozīmē savstarpēju brīvas rīcības ierobežojumu vienā un tajā pašā tirgū, kurā darbojas visi dalībnieki (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand* /Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 32. un 33. punkts).

103 Turklāt no Tiesas judikatūras nevar tikt secināts, ka LESD 101. panta 1. punkts būtu attiecināms tikai uz uzņēmumiem, kuri darbojas tirgū, ko ir skāruši konkurences ierobežojumi, vai minētā tirgus augšupējos, lejupējos vai blakus tirgos, vai arī uz uzņēmumiem, kuri ir ierobežojuši savu rīcības autonomiju attiecīgajā tirgū atbilstoši nolīgumam vai saskaņotai darbībai. No Tiesas pastāvīgās

judikatūras izriet, ka LESD 101. panta 1. punkta formulējums vispārīgi attiecas uz visiem nolīgumiem un saskaņotām darbībām, kas vai nu horizontālās, vai vertikālās attiecībās izkropļo konkurenci kopējā tirgū, neatkarīgi no tirgus, kurā dalībnieki darbojas, un no tā, ka tikai uz viena no šiem dalībniekiem komerciālo rīcību ir attiecināmi konkrēto vienošanos noteikumi (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 34. un 35. punkts).

104 Tāpat ir jāuzsver, ka LESD 101. panta 1. punktā paredzētā aizlieguma pamatmērķis ir nodrošināt, lai iekšējā tirgū netiktu izkropļota konkurence, un ka tā pilna efektivitāte nozīmē, ka ir jāņem vērā uzņēmuma aktīva dalība konkurences ierobežojumā pat tad, ja šāda dalība neskar saimniecisko darbību, kas ir saistīta ar konkrēto tirgu, kurā šis ierobežojums īstenojas vai kurā tam ir paredzēts īstenoties (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

105 Šajā lietā iesākumā ir jānorāda, ka Komisija nav konstatējusi tādu autonomu pārkāpumu pastāvēšanu starp *Icap* un *UBS* un vēlāk starp *Icap* un *Citi*, kuru priekšmets būtu bijis manipulēt ar banku izteikto piedāvājumu līmeni *UBS* un *Citi* labā tādējādi, ka *Icap* izplatītu nepatiesu informāciju. Apstrīdētajā lēmumā *Icap* atbildība ir konstatēta, pamatojoties uz tās dalību pret konkurenci vērstās darbībās, uz kurām ir norādījusi Komisija un kuras šī iestāde ir kvalificējusi par "atbalstu".

106 Ņemot vērā Komisijas argumentāciju apstrīdētajā lēmumā, ir jāpārbauda, vai *Icap* dalība atbilst iepriekš 100. punktā minētajā judikatūrā uzsvērtajiem kritērijiem; ja tie ir izpildīti, ar to vien ir pietiekami, lai tiktu konstatēta atbildība par attiecīgo banku izdarītajiem pārkāpumiem.

107 Šajā ziņā ir jānorāda, ka prasītājas apstrīd, ka ir izpildīti visi šie kritēriji, saistībā ar trīs iebildumiem par to, ka Komisija nav pierādījusi, pirmkārt, ka *Icap* bija zināms par kolūziju attiecīgo banku starpā saistībā ar dažiem no sešiem pārkāpumiem šajā lietā (pirmais iebildums), otrkārt, ka pastāvēja *Icap* griba piedalīties attiecīgo banku kopīgajā mērķī (otrais iebildums) un, treškārt, ka *Icap* esot piedalījusies attiecīgajām bankām kopīgo mērķu īstenošanā (trešais iebildums). Vispārējā tiesa uzskata, ka vispirms ir jāapskata pirmais, tad trešais un visbeidzot otrais iebildums.

1) Pirmais iebildums saistībā ar to, ka nav pierādīts, ka Icap *bija zināms par kolūziju attiecīgo banku starpā saistībā ar dažiem no sešiem pārkāpumiem šajā lietā*

108 Saistībā ar pirmo iebildumu prasītājas uzskata, ka Komisija nav pietiekami juridiski pierādījusi, ka *Icap* bija zināms par kolūziju attiecīgo banku starpā saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada, *UBS*/*RBS* 2008. gada, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem, bet gan vienīgi attiecīgā gadījumā par vienpusējiem mēģinājumiem manipulēt ar *JPY LIBOR* likmēm.

109 Līdz ar to šis iebildums attiecas tikai uz četriem no sešiem pārkāpumiem šajā lietā.

110 Prasītājas apgalvo, ka ar īsajiem paziņojumiem, ko Komisija izmantoja kā pierādījumus, varētu pierādīt vienīgi to, ka vienam no attiecīgo banku brokeriem bija zināms par citas bankas piedāvājumiem, ko tā izteiks nākotnē. Apstākļos, kuros minēto banku starpā pastāvēja likumīga saziņa, nevar secināt, ka *Icap* bija zināms par šo banku kopīgo gribu saskaņot savus piedāvājumus *JPY LIBOR* paneļgrupā. Tas attiecoties uz *UBS*/*RBS* 2007. gada, *UBS*/*RBS* 2008. gada, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem.

111 Prasītājas apgalvo, ka Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgus struktūra, no kuras izriet pastāvīgas sarunas attiecīgo banku starpā, var būt izskaidrojums tam, ka noteiktai bankai var būt zināms, kādā virzienā cita banka izteiks savus piedāvājumus, un šādas zināšanas nav apmaiņas ar informāciju sekas. Prasītājas no tā secina, ka *Icap* varēja saprātīgi pieņemt, ka atsauces uz citas bankas pozīciju nākotnē, kas varēja būt ietvertas brokera paziņojumā, nebija prettiesiskas vienošanās sekas. Tās pārmet Komisijai, ka tā nav ņēmusi vērā šādu iespējamo pierādījumu interpretāciju gan attiecībā uz *UBS*/*RBS* 2007. gada, gan attiecībā uz *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumu. Attiecībā uz Komisijas atsauci

uz to, ka *UBS* bija zināms par *Icap* atbalstītājas lomu tās lūgumā noslēgt izlīgumu, tās apgalvo tostarp, ka lēmums noslēgt izlīgumu ir skaidra norāde, ka ar faktiem, kam piekritušas puses, nekādi nevar tikt konstatēta atbildība attiecībā uz *Icap*. Attiecībā uz *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem tās atkārto, ka ar izvirzītajiem pierādījumiem nav pierādīts, ka konstatētajā pārkāpuma laikposmā pastāvēja kolūzija attiecīgo banku starpā.

112 Komisija apgalvo, ka apstrīdētā lēmuma 214.–221. apsvērumā ir juridiski pietiekami pierādīts, ka *Icap* bija zināms vai tai bija jāzina, ka tās rīcība sniedz ieguldījumu pārkāpumos, ar ko tiek ierobežota konkurence. Saistībā ar katru no sešiem pārkāpumiem šajā lietā *UBS* un vēlāk *Citi* esot informējušas *Icap* par to, kas ir otra banka *JPY LIBOR* paneļgrupā, ar kuru tā uzturēja pret konkurenci vērstu saziņu. Tas attiecoties gan uz *UBS*/*RBS* 2007. gada, gan uz *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumu. Attiecībā uz šiem pēdējiem pārkāpumiem Komisija norāda, ka pierādījumi par to, ka *Icap* bija zināms par kolūziju starp attiecīgajām bankām, ir balstīti arī uz *UBS* lūgumu noslēgt izlīgumu, kurā tā atzina, ka *Icap* bija atbalsta sniedzējas loma, tas ir minēts apstrīdētā lēmuma 115. un 126. apsvērumā, un prasītājas šo atzīšanu nav apstrīdējušas. Komisija arī atsaucas uz faktu, ka *Icap* pārzināja Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgu, un tās galvenās starpnieces statusu šajā tirgū, lai uzsvērtu, ka tā nevarēja nezināt par šīs kolūzijas pret konkurenci vērsto raksturu. Attiecībā uz *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem tā norāda, ka prasītājas neapstrīd, ka *Icap* zināja par kolūziju attiecīgo banku starpā, bet tās apstrīd vienīgi tās ilgumu. Komisija šajā ziņā atgādina, ka pārkāpuma sākuma datums ir pašas kolūzijas, nevis tās īstenošanas sākuma datums.

113 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, piemērojot iepriekš 100. punktā minēto judikatūru, Komisijai bija jāpierāda, ka *Icap* bija zināmas attiecīgās iecerētās vai īstenotās materiālās darbības vai ka tā varēja tās saprātīgi paredzēt.

114 Turklāt ir jāatgādina, ka konkurences tiesību jomā tiesvedības par konkurences noteikumu pārkāpumu gadījumā Komisijai ir jāsniedz pierādījumi par tās konstatētajiem pārkāpumiem un jāiesniedz atbilstoši pierādījumi, lai juridiski pietiekami pierādītu apstākļus, kas veido pārkāpumu (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 71. punkts un tajā minētā judikatūra).

115 Lai konstatētu LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma pastāvēšanu, ir nepieciešams, lai Komisija iesniegtu nopietnus, precīzus un saskanīgus pierādījumus. Tomēr katram tās iesniegtajam pierādījumam nav noteikti jāatbilst šiem kritērijiem attiecībā uz katru pārkāpuma elementu. Ir pietiekami, ja pierādījumu kopums, uz ko iestāde atsaucas, kopumā ņemot, atbilst šai prasībai (skat. spriedumu, 2010. gada 1. jūlijs, *Knauf Gips*/Komisija, C-407/08 P, EU:C:2010:389, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

116 Turklāt, ja tiesai ir šaubas, tās ir jāinterpretē par labu uzņēmumam, kuram ir adresēts lēmums, ar ko ir konstatēts pārkāpums. Nevainīguma prezumpcija ir vispārējs Savienības tiesību princips, kas šobrīd ir nostiprināts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 48. panta 1. punktā (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).

117 No Tiesas judikatūras izriet arī, ka procesos par uzņēmumiem piemērojamo konkurences tiesību normu pārkāpumiem, kuru rezultātā var tikt uzlikti naudas sodi un kavējuma naudas, ir piemērojams nevainīguma prezumpcijas princips (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie* /Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 73. punkts un tajā minētā judikatūra).

118 Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai novērtētu dokumenta pierādījuma spēku, ir jāpārbauda tajā ietvertās informācijas ticamība un ir jāņem vērā dokumenta izcelsme, tā izstrādes apstākļi un tā adresāts, un ir jānoskaidro, vai, ņemot vērā tā saturu, tas šķiet saprātīgs un uzticams (skat. spriedumu, 2011. gada 14. aprīlis, *Visa Europe* un *Visa International Service*/Komisija, T-461/07, EU:T:2011:181, 182. punkts un tajā minētā judikatūra).

119 Šo apsvērumu gaismā ir jāpārbauda, vai attiecībā uz katru no četriem pārkāpumiem šajā lietā Komisija ir pietiekami juridiski pierādījusi, ka *Icap* zināja vai tai bija saprātīgi jāparedz, ka tai izteiktie *UBS* un pēc tam *Citi* lūgumi netiek izteikti tikai tās personas interesēs, kas tos izsaka, bet gan ka tie ir kolūzijas attiecīgo banku starpā rezultāts.

120 Šajā ziņā, lai gan no iepriekš 100. punktā minētās judikatūras izriet, ka Komisija alternatīvi varēja pierādīt, ka, pirmkārt, *Icap* bija zināms par otras bankas līdzdalību katrā no četriem pārkāpumiem šajā lietā vai, otrkārt, ka *Icap* varēja saprātīgi paredzēt šādu dalību, ir jānorāda, ka šī otrā iespēja ir jāaplūko, ņemot vērā kontekstu, kurā notika saziņa starp *UBS*, pēc tam *Citi*, un *Icap*.

121 Tik tiešām, kā uz to būtībā norāda arī prasītājas, *UBS* un pēc tam *Citi* izteiktie lūgumi *Icap* saistībā ar manipulācijām ar *JPY LIBOR* likmēm paši par sevi nenozīmēja, ka pastāv iepriekšēja saziņa ar citu banku. *Icap* šos lūgumus varēja leģitīmi uztvert kā tādus, ko *UBS* un pēc tam *Citi* izteica, lai manipulētu ar minētajām likmēm vienīgi pašas savās interesēs. Ir jākonstatē, ka šis apstāklis Komisijai apgrūtina pierādīt, ka *Icap* esot bijis saprātīgi jāizsecina no *UBS* un pēc tam no *Citi* lūgumiem, ka tie ir saistīti ar kolūziju, kas ir noslēgta ar citu banku.

i) Komisijas pierādījumi, ka Icap *bija zināma* UBS *loma* UBS/RBS *2007. gada pārkāpumā*

122 Materiālie pierādījumi, uz kuriem ir balstījusies Komisija, lai konstatētu *Icap* pārkāpjošo rīcību attiecībā uz *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu, ir paskaidroti apstrīdētā lēmuma 5.3.2. punktā.

123 Komisija, pirmkārt, ir balstījusies uz atsauci 2007. gada 14. augusta sarunā starp *H.*, kas tolaik bija *UBS* brokeris, un *Icap* darbinieku *R.* (turpmāk tekstā – "2007. gada 14. augusta saruna"), ka "*RBS* un *UBS* prognozes nākamajiem sešiem mēnešiem ir uz augšu", lai no šīs sarunas secinātu, ka "[*Icap*] zināja vai tai vismaz bija jāzina, ka [*UBS*] ar *RBS* saskaņo piedāvājumus *JPY LIBOR* likmēm nākotnē, un ka *UBS* sniegtais atbalsts pēc šīs sarunas atviegloja vai varēja atvieglot *UBS* un *RBS* konkurenci ierobežojošo praksi" (apstrīdētā lēmuma 106. apsvērums).

124 Otrkārt, Komisija ir uzsvērusi vairākkārtēju saziņu starp *H.* un *R.* vai starp šo pēdējo personu un citiem *Icap* darbiniekiem, kas notika 2007. gada 15. augustā un 2007. gada 1. novembrī, lai pierādītu *Icap* lomu manipulācijās ar *JPY LIBOR* likmēm (apstrīdētā lēmuma 107.–114. apsvērums).

125 Visbeidzot, treškārt, Komisija atsaucās uz *UBS* tās lūgumā noslēgt izlīgumu atzīto, ka *Icap* pakalpojumi tika izmantoti, lai ietekmētu piedāvājumus *JPY LIBOR* likmēm nākotnē, ko izteica atsevišķas *JPY LIBOR* paneļgrupas bankas. Tā konstatēja, ka *RBS* nebija zināms par *Icap* lomu (apstrīdētā lēmuma 115. apsvērums).

126 Līdz ar to apstrīdētajā lēmumā ir minēti tikai divi pierādījumi, ar ko, iespējams, var pierādīt, ka *Icap* bija zināms par *RBS* dalību *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā, proti, pirmkārt, 2007. gada 14. augusta saruna un, otrkārt, *UBS* paziņojumi lūgumā noslēgt izlīgumu. Starp lietas dalībniecēm nav strīda par to, ka *Icap* un *UBS* saziņā pēc [2007]. gada 14. augusta nebija ietverta neviena norāde uz *RBS*.

127 Attiecībā uz *UBS* lūgumā noslēgt izlīgumu izdarītajiem paziņojumiem no šī dokumenta pārbaudes neizriet, ka *UBS* tajā būtu atzinusi, ka tā ir informējusi *Icap* par *RBS* dalību *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā, jo *UBS* ir aprobežojusies vienīgi ar to, ka tā uzsvēra, ka tā izmantoja *Icap* pakalpojumus.

128 No tā izriet, ka vienīgais pierādījums, ar ko var pierādīt, ka *Icap* bija zināms par *RBS* lomu *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā, ir [2007]. gada 14. augusta sarunas fragments, kurā *H.* informē *R.* par to, ka " *RBS* un *UBS* prognozes nākamajiem sešiem mēnešiem ir uz augšu". Apstrīdētā lēmuma 106. apsvērumā Komisija šo teikumu ir interpretējusi tādējādi, ka tas nozīmē, ka *H.*, kas tolaik bija *UBS* brokeris, informēja *Icap* darbinieku *R.* par savām toreizējām sarunām ar *RBS* attiecībā uz *JPY LIBOR* likmju piedāvājumiem nākotnē.

129 Saistībā ar procesa organizatoriskajiem pasākumiem lietas dalībniecēm tika lūgts sniegt savu viedokli par to, kā interpretēt šo teikumu, ņemot vērā sarunas turpinājumu: "[*Icap*:] labi, tas būs noderīgi:); [*UBS*:] *will* man palīdzēs; [*Icap*:] tā viņam [būtu jādara]", kā arī precizēt, vai vārds "will" norāda uz *RBS* darbinieku. No tā izrādījās, ka minētā saruna attiecās uz *W. H.*, kas bija *RBS* brokeris, kura sarunas ar *H.* tika ņemtas vērā, lai konstatētu *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu.

130 No tā ir jāsecina, ka pēc šīs sarunas *Icap* darbiniekam *R.* toreizējais *UBS* brokeris *H.* nepārprotami paziņoja, ka viņš ir vienojies ar *RBS* brokeri *W. H.* par palielinājumu viņu piedāvājumiem saistībā ar sešu mēnešu termiņa procentu likmēm. Ciktāl šis pierādījums ir saruna, kurā *R.* ir tieši piedalījies un ņemot vērā tās saturu atbilstoši iepriekš 118. punktā minētajai judikatūrai, tam ir jāatzīst augsts pierādījuma spēks.

131 Šādos apstākļos ar [2007]. gada 14. augusta sarunu vien var pierādīt, ka *Icap* bija zināma *UBS* loma *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā.

132 Tātad pirmais iebildums attiecībā uz *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu ir jānoraida.

ii) Komisijas pierādījumi, ka Icap *bija zināma* RBS *loma* UBS/RBS *2008. gada pārkāpumā*

133 Apstrīdētā lēmuma 5.3.3. punktā "*Icap* atbalsts *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā" Komisija, pirmkārt, atsaucās uz 2008. gada 28. augusta sarunu, kurā *H.*, kas tolaik bija *UBS* brokeris, esot atklājis *Icap* darbiniekam *R.* piedāvājumu, ko *JPY LIBOR* iesniedza *RBS*, virzienu, proti, "visās pozīcijās zemi" piedāvājumi (turpmāk tekstā – "2008. gada 28. augusta saruna") (apstrīdētā lēmuma 116. apsvērums).

134 Otrkārt, Komisija uzsvēra vairākkārtēju saziņu starp *H.* un *R.* vai starp šo pēdējo personu un citiem *Icap* darbiniekiem, kas notika 2008. gada 28. augustā un 2008. gada 3. novembrī, lai pierādītu *Icap* lomu manipulācijās ar *JPY LIBOR* likmēm (apstrīdētā lēmuma 117.–125. apsvērums). Starp šiem pierādījumiem ir arī iekšējā *Icap* e-pasta vēstule, kas datēta ar 2008. gada 5. septembri, kurā ir rakstīts, ka *UBS* un *RBS* ir īpaši ieinteresētas zemās *JPY LIBOR* likmēs uz trīs mēnešiem.

135 Treškārt, Komisija atsaucās uz *UBS* tās lūgumā noslēgt izlīgumu atzīto, ka *Icap* pakalpojumi tika izmantoti, lai ietekmētu piedāvājumus par likmēm *JPY LIBOR* paneļgrupā. Tā konstatēja, ka *RBS* nebija zināms par *Icap* lomu (apstrīdētā lēmuma 126. apsvērums).

136 Līdz ar to apstrīdētajā lēmumā ir minēti trīs pierādījumi, ar ko, iespējams, var pierādīt, ka *Icap* bija zināms par *RBS* lomu *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā, proti, pirmkārt, 2008. gada 28. augusta saruna, otrkārt, *Icap* 2008. gada 5. septembra iekšējā e-pasta vēstule (skat. iepriekš 134. punktu) un, treškārt, *UBS* paziņojumi lūgumā noslēgt izlīgumu.

137 Attiecībā uz, pirmkārt, *UBS* lūgumā noslēgt izlīgumu izdarītajiem paziņojumiem ir jākonstatē, ka arī attiecībā uz šo pārkāpumu no šī dokumenta pārbaudes izriet tikai tas, ka *UBS* atzīst, ka tā ir izmantojusi *Icap* pakalpojumus, neapgalvojot, ka tā ir informējusi *Icap* par *RBS* dalību *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā.

138 Otrkārt, attiecībā uz 2008. gada 28. augusta sarunu Komisija uzskatīja, ka tam, ka *H.*, kas tolaik bija *UBS* brokeris, ir minējis, ka *RBS* piedāvājumi būšot "zemi visās pozīcijās", esot vajadzējis likt secināt *Icap* darbiniekam *R.*, ka starp *UBS* un *RBS* pastāv sakari un ka, sākot no šī brīža, sniegtais atbalsts *H.*, lai izmainītu *JPY LIBOR* likmes, varēja būt atbalsts konkurenci ierobežojošām darbībām starp *UBS* un *RBS* (apstrīdētā lēmuma 118. apsvērums).

139 Ir jākonstatē, ka 2008. gada 28. augusta sarunas fragments, ko uzsver Komisija, nav viennozīmīgi saprotams tā, ka tas varēja likt *Icap* rasties aizdomām, ka *UBS* ir saņēmusi konfidenciālu informāciju par *RBS* piedāvājumiem nākotnē *JPY LIBOR* paneļgrupā. Tas varēja tikt interpretēts arī kā *H.* analīze vai viedoklis par kāda no tā konkurentiem iespējamām pozīcijām nākotnē.

140 Turklāt ar 2008. gada 28. augusta sarunas, ko uzsver Komisija, fragmenta pārbaudi nevar noskaidrot tā nozīmi plašākā minētās sarunas kontekstā. Lai gan no tā izriet *UBS* un *Icap* kopīga griba izmainīt parasto *JPY LIBOR* likmju noteikšanas gaitu, nav sniegts neviens papildu pierādījums par iespējamu *RBS* dalību *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā.

141 Tātad ar šo pierādījumu vien nevar pierādīt, ka *Icap* bija zināma *RBS* loma *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā. Tomēr ir jāpārbauda, vai šis pierādījums kopā ar citiem var būt netiešu pierādījumu kopums iepriekš 115. punktā minētās judikatūras izpratnē.

142 Treškārt, kas attiecas uz e-pasta vēstulēm divu *Icap* darbinieku starpā, tajās ir rakstīts, ka "*UBS* un *RBS* ir sevišķi ieinteresētas, lai [*JPY LIBOR*] trīs mēnešu termiņa likmes būtu zemas" (apstrīdētā lēmuma 121. apsvērums). Ir jākonstatē, ka interpretācija, kādai deva priekšroku Komisija, proti, ka šīs e-pasta vēstules parāda, ka *Icap* zināja par pārkāpumu starp *RBS* un *UBS*, nav vienīgā iespējamā. Ciktāl *Icap* savu īstenoto funkciju dēļ ir pastāvīgā saziņā ar attiecīgajām bankām, nevar tikt izslēgts, ka tai rodas pašai savs viedoklis par katras bankas interesēm, kas darbojas Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū. Šādas alternatīvas interpretācijas iespējamība pastiprinās, ievērojot, ka Komisijas izmantotais citāts ir fragmentārs, ko uzsver prasītājas, jo pilnais e-pasta vēstules teksts, proti, "[es] domāju, ka [*UBS*] un [*RBS*] interesēs acīmredzami ir tas, lai [likmes] būtu zemas", drīzāk ir saprotams kā personīgs viedoklis.

143 Ir jākonstatē, ka šos divus pierādījumus nevar atzīt par nopietniem, precīziem un saskanīgiem pierādījumiem iepriekš 115. punktā minētās judikatūras izpratnē. Tieši otrādi, tajos izmantotā formulējuma neviennozīmīgais raksturs katrā ziņā liek šaubīties par to, vai *Icap* bija zināma *RBS* loma *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā, un tam atbilstoši iepriekš 116. punktā minētajai judikatūrai ir jānāk par labu *Icap*.

144 Turklāt iepriekš 121. punktā paskaidroto iemeslu dēļ nevar secināt, ka *Icap* būtu bijis jārodas aizdomām, ka *UBS* lūgumi ir saistīti ar kolūziju ar citu banku, jo *H.* noteikti varēja izteikt šos lūgumus arī tikai *UBS* interesēs.

145 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāapmierina pirmais iebildums, kas attiecas uz *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumu, un jāatceļ apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punkts, ciktāl tajā ir konstatēta *Icap* līdzdalība šajā pārkāpumā.

iii) Pierādījums, ka Icap *zināja par* DB *un* UBS *lomu* Citi/DB *un* Citi/UBS *pārkāpumos*

146 Apstrīdētā lēmuma 5.3.6. punktā "*Icap* atbalsts *Citi*/*DB* pārkāpumā" Komisija ir pamatojusies uz sarunu starp *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, un *Icap* darbinieku *R.*, kura notika 2010. gada 7. aprīlī saistībā ar saskaņotu to likmju samazināšanu nākotnē, kuras *JPY LIBOR* paneļgrupā pēc 2010. gada jūnija iesniegs *CITI*, *UBS* un *DB* (turpmāk tekstā – "2010. gada 7. aprīļa saruna"). Komisija arī ir uzsvērusi divus *H.* izteiktus lūgumus *R.*, kas ir datēti ar 2010. gada 18. maiju, no kuriem viens bija par zemām likmēm uz gadu, bet otrs vispārēji par zemām likmēm *JPY LIBOR* līdz jūnija beigām, kā arī 2010. gada 23. maija lūgumu par zemām likmēm *JPY LIBOR* viena gada termiņa likmēm un par augstām trīs gadu termiņa likmēm (apstrīdētā lēmuma 155. apsvērums).

147 Turklāt Komisija ir pamatojusies arī uz saziņu starp *Icap* darbiniekiem *R.* un *G.* par kādu pielāgojumu iepriekš 15. punktā minētajā informācijas lapā, kas ir datēta ar 2010. gada 1. jūniju (apstrīdētā lēmuma 157. apsvērums), kā arī uz 2010. gada 2. jūnija sarunu, kurā *R.* informēja *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, ka *G.* ir veicis lūgtās izmaiņas (apstrīdētā lēmuma 156. apsvērums).

148 Visbeidzot, apstrīdētajā lēmumā ir minēta 2010. gada 7. jūnija saruna, kurā *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, lūdza *Icap* darbinieku *R.* šajā mēnesī piemērot zemas likmes (158. apsvērums) (turpmāk tekstā – "2010. gada 7. jūnija saruna"). Ir jānorāda, ka šajā sarunā *Icap* skaidri ļauj noprast par kolūzijas pastāvēšanu starp *Citi*, *DB* un *UBS*.

149 Apstrīdētā lēmuma 5.3.7. punktā "*Icap* atbalsts *Citi*/*DB* pārkāpumā" Komisija ir pamatojusies vienīgi uz iepriekš 146. un 147. punktā minētajiem pierādījumiem (161.–163. apsvērums) un 2010. gada 7. jūnija saruna nav izvirzīta kā pierādījums attiecībā uz šo pārkāpumu.

150 Pirmkārt, ir jānorāda, ka galvenais pamatelements, uz ko balstās pierādījumi par to, ka *Icap* zināja par *DB* un *UBS* lomu *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumos, ir 2010. gada 7. aprīļa sarunas saturs.

151 Pirmām kārtām, ir jākonstatē, ka šajā sarunā *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, nepārprotami paskaidroja *Icap* darbiniekam *R.*, ka viņš ir vienojies ar diviem *DB* un *RBS* brokeriem, lai panāktu, ka pēc 2010. gada jūnija tiek samazinātas *Citi*, *UBS* un *DB* piedāvātās likmes *JPY LIBOR* paneļgrupā.

152 Otrām kārtām, ir jānorāda, ka prasītājas neapstrīd šīs 2010. gada 7. aprīļa sarunas pret konkurenci vērsto raksturu, bet gan tās pierādījuma vērtību saistībā ar *Citi*/*UBS* un *Citi*/*DB* pārkāpumiem, jo Komisija par šo pārkāpumu beigu datumu bija konstatējusi attiecīgi 2010. gada 2. jūniju un 2010. gada 7. jūniju, proti, pirms 2010. gada 7. aprīļa sarunā iecerētā likmju samazinājuma, kas attiecās uz laikposmu pēc 2010. gada jūnija.

153 Lai gan ir taisnība, kā to būtībā uzsver Komisija, ka ar 2010. gada 7. aprīļa sarunu pietiek, lai pierādītu, ka *Icap* bija zināms par saskaņošanu, lai izmainītu *JPY LIBOR* likmes, un līdz ar to par *Citi*, *DB* un *UBS* pret konkurenci vērsto rīcību, tas negroza to, ka minētā rīcība attiecas uz pārkāpuma laikposmu, kas atšķiras no tā, ko Komisija bija konstatējusi attiecībā uz *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem, attiecībā uz kuriem *Icap* tiek pārmesta atbalsta sniegšana.

154 Saskaņā ar judikatūru pārkāpuma ilgums ir tā neatņemama sastāvdaļa un kā tāds tas ir jebkādas konstatācijas par pārkāpumu nenodalāms elements (spriedums, 2006. gada 16. novembris, *Peróxidos Orgánicos*/Komisija, T-120/04, EU:T:2006:350, 21. punkts).

155 Tātad no 2010. gada 7. aprīļa sarunas ir jāsecina, ka tā attiecās uz citu pārkāpumu, nevis uz *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem, par kuriem *Icap* tiek pārmests, ka tā ir sniegusi atbalstu to izdarīšanā, un ka ar šo sarunu pašu par sevi nevar tikt pierādīts, ka tai bija zināms par šiem pēdējiem pārkāpumiem.

156 Otrkārt, attiecībā uz citiem pierādījumiem, kuri ir uzsvērti apstrīdētajā lēmumā, ir jānošķir *Citi*/*DB* pārkāpums no *Citi*/*UBS* pārkāpuma.

157 Attiecībā uz *Citi*/*DB* pārkāpumu, ciktāl Komisija atsaucas uz 2010. gada 7. jūnija sarunu kā uz pierādījumu, kurā *Icap* pati ir minējusi *Citi*, *UBS* un *DB* saskaņoto iejaukšanos, no tā katrā ziņā izriet, ka tas, ka *Icap* zināja par kolūziju starp *Citi* un *DB*, ir juridiski pietiekami pierādīts.

158 Attiecībā uz *Citi*/*UBS* pārkāpumu ir jānorāda, ka Komisija par tā beigu datumu ir noteikusi 2010. gada 2. jūniju un līdz ar to 2010. gada 7. jūnija sarunu tā nav minējusi kā pierādījumu.

159 No tā ir secināms, ka attiecībā uz *Citi*/*UBS* pārkāpumu Komisija nav sniegusi nevienu pierādījumu, ar ko tiktu pierādīts, ka *Icap* bija zināms par kolūziju starp *Citi* un *UBS*.

160 Tomēr ir jāpārbauda, vai *Icap*, kas ar 2010. gada 7. aprīļa sarunu tika informēta par saskaņotajām *Citi*, *UBS* un *DB* darbībām nākotnē, "nebija saprātīgi jāparedz" iepriekš 100. punktā minētās judikatūras izpratnē, ka atsevišķi tai adresētie *Citi* lūgumi, sākot no 2010. gada 18. maija, bija saistīti ar kolūzijas īstenošanu attiecīgo banku starpā.

161 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, interpretējot 2010. gada 7. aprīļa sarunu kopumā, rodas iespaids, ka *Citi*, *UBS* un *DB* mērķis, kāds tas tika darīts zināms *Icap*, bija noteiktu *JPY LIBOR* likmju kritums līdz decembrim, kam sekotu minēto likmju kāpums, vai vismaz attiecībā uz tām likmēm, kuru termiņš ir trīs mēneši.

162 Līdz ar to ir jāpārbauda, vai atsevišķi lūgumi, ko pārkāpuma laikposmā *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, izteica *Icap* darbiniekam *R.*, varēja saprātīgi likt *Icap* uzskatīt, ka tie ir saistīti ar kolūzijas gatavošanu banku starpā, kas tika pieminēta 2010. gada 7. aprīļa sarunā.

163 Ir jākonstatē, ka no apstrīdētā lēmuma 161.–163. apsvēruma izriet, ka, izņemot vienu atsauci uz augstām likmēm, kuru termiņš ir trīs gadi, lūgumu, ko laikā no 2010. gada 18. maija līdz 23. maijam *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, izteica *Icap*, mērķis bija saglabāt zemas likmes. Tātad *Icap* varēja saprātīgi paredzēt, ka lūgumi par *JPY LIBOR* likmju samazināšanu vai stabilizāciju, kas tika izteikti aprīlī un maijā, ir saistīti ar kolūzijas gatavošanu starp *Citi*, *DB* un *UBS*, kura tai tika darīta zināma 2010. gada 7. aprīlī.

164 Tātad pirmais iebildums attiecībā uz *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem ir jānoraida.

2) Trešais iebildums, ar kuru tiek apstrīdēta Icap *ieguldījuma sniegšana attiecīgo banku kopīgajos mērķos*

165 Ar trešo iebildumu prasītājas apgalvo, ka *Icap* pārmestā rīcība saistībā ar pieciem pārkāpumiem šajā lietā ir pārāk atšķirīga no tās, kāda ir konstatēta saistībā ar attiecīgajām bankām, lai varētu secināt, ka pastāvēja kopīgi mērķi iepriekš 100. punktā minētās judikatūras izpratnē. Ciktāl apstrīdētais lēmums tajā ziņā, ka tajā ir konstatēta *Icap* dalība *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā, ir jāatceļ to motīvu dēļ, kas ir izklāstīti iepriekš 133.–145. punktā, ir pietiekami pārbaudīt šo iebildumu saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada, *UBS*/*DB*, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem.

166 Būtībā prasītājas uzskata, ka attiecībā uz katru no 165. punktā minētajiem pārkāpumiem ir jāveic nošķiršana starp, pirmkārt, abu attiecīgo banku rīcību saistībā ar katru pārkāpumu, kas attiecas uz katras no viņām atsevišķi iesniegto piedāvājumu manipulācijām *JPY LIBOR* paneļgrupā, un, otrkārt, *Icap* pārmesto rīcību, kas attiecas uz mēģinājumu manipulēt ar citu banku piedāvājumiem minētajā paneļgrupā. Tās turklāt atgādina, ka katrā no šiem pārkāpumiem vienai no divām attiecīgajām bankām nebija zināms par *Icap* lomu.

167 Prasītājas apgalvo, ka Komisija ir kļūdaini uzskatījusi, ka abas iepriekš 166. punktā minētās rīcības bija vērstas uz vienu un to pašu pārkāpumu. Tādējādi atsauces uz kopīgu mērķi ierobežot vai izkropļot konkurenci Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū vai izmainīt *JPY LIBOR* esot vispārīgas, kļūdainas un nepamatotas. Prasītājas piebilst, ka apstāklis, ka, izņemot *H.*, šajās abās rīcībās nepiedalījās tās pašas personas, ir objektīvs iemesls uzskatīt, ka tie ir nesaistīti notikumi. Tāpat tās uzskata, ka izmantotās metodes katrā no abām rīcībām bija radikāli atšķirīgas un tas neļaujot tās uzskatīt par ietilpstošām vienā un tajā pašā pārkāpumā.

168 Turklāt prasītājas apgalvo, ka Komisija administratīvā procesa laikā noturētā sanāksmē bija apņēmusies apstrīdētajā lēmumā nepamatoties uz iebildumu par to, ka *Icap* pastiprināja pārkāpuma šajā lietā sekas. Replikas rakstā tās pārmet Komisijai, ka tā nav sastādījusi šīs sanāksmes protokolu, un lūdz, lai tā iesniegtu Vispārējai tiesai piezīmes, kuras tā veica, gatavojoties šai sanāksmei; būtībā tās uzskata, ka šādas apņemšanās neievērošana ir tiesiskās paļāvības principa pārkāpums.

169 Komisija lūdz noraidīt šo iebildumu.

170 Pirmkārt, ir jānorāda, ka attiecībā uz četriem iepriekš 165. punktā minētajiem pārkāpumiem Komisija pārmeta *Icap*, ka tā, tostarp izdarot grozījumus iepriekš 15. punktā minētajā informācijas lapā, ir ietekmējusi noteiktu banku, kas ir *JPY LIBOR* paneļgrupas biedres, izteikto piedāvājumu par likmēm līmeņus (skat. iepriekš 15.–17. punktu), un ka prasītājas nav apstrīdējušas, ka šāda rīcība ir reāli notikusi.

171 Otrkārt, ir acīmredzams, ka pastāv savstarpēji saistītas attiecības starp *Icap* un attiecīgajām bankām pārmesto rīcību, jo *JPY LIBOR* likmes tiek aprēķinātas, ņemot par pamatu to banku piedāvājumus, kuras ir *JPY LIBOR* paneļgrupas biedres. Līdz ar to iespējamība panākt izmaiņas šajās likmēs būtu bijusi ievērojami zemāka, ja četri iepriekš 165. punktā minētie pārkāpumi nebūtu balstījušies uz divu attiecīgo banku piedāvājumu vienādošanu katrā no šiem pārkāpumiem. No tā izriet, ka *Icap* bija centrālā loma šo pārkāpumu īstenošanā, atsevišķus piedāvājumus minētajā paneļgrupā ietekmējot virzienā, kādu vēlējās panākt attiecīgās bankas.

172 Līdz ar to Komisija ir pamatoti secinājusi, ka *Icap* pārmestā rīcība sniedza ieguldījumu attiecīgo banku kopīgajos mērķos saistībā ar katru no iepriekš 165. punktā minētajiem četriem pārkāpumiem.

173 Šo secinājumu nevar atspēkot ar prasītāju argumentiem par viņu tiesisko paļāvību attiecībā uz faktu, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā neatsauksies uz *Icap* veikto manipulāciju ar *JPY LIBOR* likmēm seku pastiprināšanu.

174 Šie argumenti balstās uz garantiju pastāvēšanu, ko Komisijas ierēdņi esot snieguši *Icap* pārstāvjiem sanāksmē, kas notika pēc paziņojuma par iebildumiem pieņemšanas.

175 Tomēr bez vajadzības pārbaudīt, vai neformāli sniegtas garantijas Komisijas sanāksmē var būt tādas, ar ko prasītājām var rasties tiesiska paļāvība, pietiek norādīt, ka šādi argumenti ir balstīti uz kļūdainu pieņēmumu par faktiem. No prasītāju iesniegtā C.1. pielikuma, kurā ir ietvertas viņu pārstāvju ar roku rakstītas piezīmes šīs sanāksmes laikā, izriet, ka šādas garantijas Komisija ir sniegusi vienīgi attiecībā uz naudas soda aprēķinu, nevis attiecībā uz pārkāpuma pastāvēšanas atzīšanu. Katrā no trīs piezīmju sērijām apstiprinās, ka šis jautājums tika apspriests sarunā par naudas soda apmēru, nevis reaģējot uz paziņojuma par iebildumiem 248. punktā izmantoto redakciju, kas attiecās uz minēto aprēķinu.

176 Līdz ar to trešais iebildums ir jānoraida un nav jānosaka prasītāju lūgtais procesa organizatoriskais pasākums.

3) Otrais iebildums saistībā ar Icap *nolūku sniegt ieguldījumu attiecīgo banku kopīgo mērķu īstenošanā*

177 Ar otro iebildumu prasītājas apgalvo, ka Komisija nav pierādījusi, ka pastāvēja *Icap* griba sniegt ieguldījumu attiecīgo banku kopīgo mērķu īstenošanā saistībā ar pieciem pārkāpumiem. To pašu iemeslu dēļ, kuri ir aplūkoti iepriekš 165. punktā, šo iebildumu pietiek aplūkot attiecībā uz *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu un *UBS*/*DB*, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem.

178 No pierādījumiem izrietot vienīgi *Icap* griba izpildīt kāda brokera vēlmes, kas bija vienīgais klients kādam no tās starpniekiem. Prasītājas apgalvo, ka ar Komisijas argumentiem tiek mēģināts atspēkot nodoma kritēriju, kas ietilpst atbilstošajā judikatūrā.

179 Komisija lūdz šo iebildumu noraidīt.

180 Tā kā, pirmkārt, attiecībā uz četriem pārkāpumiem šajā lietā, kas vēl ir jāaplūko, Komisija pamatoti ir konstatējusi, ka *Icap* bija zināms par kolūziju attiecīgo banku starpā, un, otrkārt, tā kā ir konstatēts, ka pastāvēja ievērojama savstarpēja atkarība starp attiecīgo banku un *Icap* rīcību, no tā katrā ziņā ir secināms, ka pastāvēja tās nodoms sniegt ieguldījumu minēto banku kopīgo mērķu īstenošanā.

181 Ir jākonstatē, ka prasītāju argumenti ir balstīti uz *Icap* nolūku, kas faktiski varēja izpausties kā vēlme izpildīt kāda brokera lūgumu, un apzināšanās, ka tās rīcības mērķis bija atvieglot manipulācijas ar *JPY LIBOR* likmēm, ietekmējot piedāvājumus *JPY LIBOR* paneļgrupā virzienā, kādu vēlējās pārkāpumā iesaistītās bankas, sajaukšanu.

182 Līdz ar to otrais iebildums ir jānoraida.

b) Trešā daļa saistībā ar apstrīdētā lēmuma motīvu daļas kļūdaino raksturu attiecībā uz to, kā Icap *izmantoja savus sakarus, lai ietekmētu noteiktu banku izteiktos piedāvājumus*

183 Ar šo daļu, kas attiecas vienīgi uz *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu un *Citi*/*UBS* un *Citi*/*DB* pārkāpumiem, prasītājas apstrīd Komisijas interpretāciju par *Icap* atsevišķos gadījumos veikto saziņu ar saviem klientiem. Pirmkārt, Komisija nepaskaidrojot, kādēļ šī *Icap* atsevišķos gadījumos veiktā saziņa ar saviem klientiem, kas ir ņemta vērā kā pierādījumi, būtu saistāma ar attiecīgajiem pierādījumiem. Otrkārt, Komisija esot nepareizi interpretējusi šīs saziņas jēgu, un no tās neatklājoties nodoms manipulēt ar citu banku piedāvājumiem *JPY LIBOR* paneļgrupā.

184 Komisija lūdz noraidīt šo daļu.

185 Saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu Komisija apstrīdētā lēmuma 79. apsvēruma a) punktā norādīja, ka 2007. gada 24. oktobrī *Icap* izmantoja savus kontaktus, lai mēģinātu ietekmēt kādas no paneļgrupas bankām rīcību. Saistībā ar *Citi*/*UBS* un *Citi*/*DB* pārkāpumiem tā minētā lēmuma 83. apsvēruma a) punktā norādīja uz līdzīgu rīcību 2010. gada 30. aprīlī.

186 Šajā lietā pietiek norādīt, pirmkārt, ka no apstrīdētā lēmuma 79. apsvēruma b) punkta un no 83. apsvēruma b) punkta izriet, ka Komisija nav aprobežojusies tikai ar *Icap* dalības šajos trīs pārkāpumos konstatēšanu, pamatodamās vienīgi uz tās kontaktu izmantošanu, bet papildus Komisija ir pamatojusies uz maldinošas informācijas paziņošanu bankām *JPY LIBOR* paneļgrupā ar iepriekš 15. punktā minēto informācijas lapu, un, otrkārt, ka prasītājas neapstrīd šo Komisijas argumentācijas aspektu.

187 Tādējādi, ciktāl kļūdainas informācijas paziņošana pati par sevi ir tāda, ar ko var tikt pierādīta *Icap* dalība šajos trīs pārkāpumos, piemērojot iepriekš 74. punktā minēto judikatūru, šī pamata daļa ir jānoraida kā neefektīva.

c) Pirmā daļa saistībā ar tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu

188 Ar šo daļu prasītājas apgalvo, ka *Icap* piemērotais "atbalsta" kritērijs ir pārāk plašs, tas ir jauns un ar to ir pārkāpts tiesiskās noteiktības princips. *Icap* piemērotā "atbalstītājas" kvalifikācija nevarot tikt saprātīgi izsecināta no 2008. gada 8. jūlija sprieduma *AC-Treuhand*/Komisija (T-99/04, EU:T:2008:256), un līdz ar to tā esot pretrunā gan juridiskās noteiktības, gan noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principiem.

189 Prasītājas šajā ziņā apgalvo, ka "atbalstītāja" jēdziens ir nesens un maz attīstīts. Tās piebilst, ka *Icap* situācija skaidri atšķiroties no *AC-Treuhand* lomas gan lietā, kurā tika pasludināts 2008. gada 8. jūlija spriedums *AC-Treuhand*/Komisija (T-99/04, EU:T:2008:256), gan lietā, kurā tika pasludināts 2014. gada 6. februāra spriedums *AC-Treuhand*/Komisija (T-27/10, EU:T:2014:59). Ja *AC-Treuhand* padarīja kolūziju iespējamu, *Icap* tiekot pārmests vienīgi tas, ka tā ir rīkojusies kā pakalpojumu sniedzēja kolūzijas īstenotājiem vai ka tā ir sniegusi savu ieguldījumu kolūzijā. Šajā ziņā prasītājas norāda, ka šajā lietā kolūzija starp attiecīgajām bankām esot pastāvējusi arī bez jebkādas *Icap* iejaukšanās.

190 *Icap* loma esot nevis "atbalsts" horizontālam nolīgumam, bet gan drīzāk tā aprobežojoties vienīgi ar vertikālu ierobežojumu, kas noslēgts ar brokeri, un ar šo ierobežojumu konkurence kā tāda netiekot ne ierobežota, ne izkropļota. Prasītājas piebilst, ka piecos no sešiem pārkāpumiem šajā lietā otra banka, kas piedalījās kolūzijā, nezināja par *Icap* iesaisti. Tās uzskata, ka tik plaša kritērija "atbalstīšana" piemērošana radīs īpaši smagas sekas uzņēmumiem, kas ir trešās puses kolūzijā.

191 Komisija lūdz noraidīt šo daļu.

192 Ciktāl apstrīdētais lēmums tajā ziņā, ka tajā ir konstatēta *Icap* dalība *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā, ir jāatceļ to motīvu dēļ, kas ir izklāstīti iepriekš 133.–145. punktā, ir pietiekami pārbaudīt šī pamata daļu saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu un *UBS*/*DB*, *Citi*/*RBS*, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem.

193 Ir jāatgādina, ka tiesiskās noteiktības principa pamatā ir prasība, lai noteikumi būtu skaidri un precīzi un to sekas būtu paredzamas, īpaši tad, ja tie var nelabvēlīgi ietekmēt personas vai uzņēmumus (spriedums, 2015. gada 17. decembris, *X-Steuerberatungsgesellschaft*, C-342/14, EU:C:2015:827, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

194 Krimināltiesībās tiesiskās noteiktības princips ir konkrētāk izteikts ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu, kas ir garantēts Pamattiesību hartas 49. panta 1. punktā (šajā ziņā skat. spriedumu, 2008. gada 3. jūnijs, *Intertanko* u.c., C-308/06, EU:C:2008:312, 70. punkts), kas nozīmē, ka likumā ir skaidri jādefinē pārkāpumi un par tiem paredzētie sodi. Šis nosacījums ir izpildīts tad, ja attiecīgā persona no atbilstošās tiesību normas formulējuma, vajadzības gadījumā izmantojot tiesu sniegto normas interpretāciju, var uzzināt, par kādām darbībām vai bezdarbību tai iestāsies krimināltatbildība (šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

195 Tādējādi princips, ka noziedzīgiem nodarījumiem un sodiem ir jābūt noteiktiem likumā, nav interpretējams tādējādi, ka ar to būtu aizliegts tiesas interpretācijas ceļā pakāpeniski noskaidrot to normu saturu, kurās paredzēta krimināltatbildība, ar nosacījumu, ka iznākumu ir bijis iespējams saprātīgi paredzēt brīdī, kad tika izdarīts pārkāpums, it īpaši, ņemot vērā interpretāciju, kāda tajā laikā par attiecīgo tiesību normu pastāvēja judikatūrā (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 41. punkts un tajā minētā judikatūra).

196 Paredzamības jēdziena piemērojamība lielā mērā ir atkarīga no attiecīgā teksta satura, no jomas, uz kuru tas attiecas, kā arī no tā adresātu skaita un statusa. Likuma paredzamība nav pretrunā tam, ka attiecīgā persona ir spiesta izmantot profesionālus padomus, lai lietā pastāvošajos apstākļos saprātīgi novērtētu, kādas sekas attiecīgais akts varētu radīt. To it īpaši var attiecināt uz profesionāļiem, kas pieraduši, ka, veicot savus pienākumus, viņiem jārīkojas ar lielu piesardzību. Tādējādi var tikt sagaidīts, ka viņi būs īpaši uzmanīgi, novērtējot riskus, kas saistīti ar šādu darbību (skat. spriedumu, 2015. gada 22. oktobris, *AC-Treuhand*/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

197 Šajā lietā ir jāuzskata, ka *Icap*, vajadzības gadījumā saņemot speciālista konsultāciju, bija jāparedz iespēja, ka tās rīcība var tikt atzīta par nesaderīgu ar Savienības konkurences tiesību normām, tostarp ņemot vērā jēdzienu "nolīgums" un "saskaņota darbība" plašo piemērojamību, kas izriet no Tiesas judikatūras.

198 Saistībā ar prasītāju argumentiem, kas ir domāti, lai mazinātu *Icap* lomu attiecīgajos pārkāpumos, to salīdzinot ar *AC-Treuhand* lomu karteļos, kas tika aplūkoti lietās, kurās tika pasludināti 2008. gada 8. jūlija spriedums *AC-Treuhand*/Komisija (T-99/04, EU:T:2008:256) un 2014. gada 6. februāra spriedums *AC-Treuhand*/Komisija (T-27/10, EU:T:2014:59), tieši otrādi, ir jānorāda uz šīs dalības ievērojamo nozīmi atsevišķos minētajos pārkāpumos. Ciktāl *JPY LIBOR* likmes tiek aprēķinātas, pamatojoties uz paneļgrupas biedru iesniegtajiem piedāvājumiem, *Icap* ietekme uz tās klientiem, kas ir minētās paneļgrupas biedri, ar iepriekš 15. punktā minēto informācijas lapu ļāva piešķirt manipulācijām ar šīm likmēm daudz lielāku apmēru nekā tad, ja šīs manipulācijas būtu aprobežojušās vienīgi ar piedāvājumiem, ko izteica divas bankas, uz kurām attiecas katrs no šiem pārkāpumiem.

199 Tādējādi šī pamata pirmā daļa ir jānoraida.

200 Ņemot vērā iepriekš minēto, šis pamats ir jāapmierina attiecībā uz *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumu un jānoraida pārējā daļā.

3. Trešais pamats saistībā ar pārkāpumu šajā lietā ilguma kļūdaino raksturu

201 Prasītājas pārmet Komisijai, ka tā nav iesniegusi pierādījumus, ar ko būtu pamatots tās izvēlētais pārkāpumu šajā lietā ilgums. Tās apgalvo, ka Komisija nav pierādījusi, pirmkārt, ka *Icap* dalības minētajos pārkāpumos ilgums bija vienāds ar to, kāds tas bija attiecīgajām bankām, un, otrkārt, ka šī dalība turpinājās bez pārtraukumiem starp datumiem, par kuriem Komisija uzskata, ka tās rīcībā ir pierādījumi. Konkrētāk, Komisijai esot jāpierāda, ka *Icap* bez pārtraukumiem bija zināms par attiecīgo banku pārkāpjošo rīcību visā laikposmā, kāds ir konstatēts par katru no šiem pārkāpumiem.

202 Vēl jo vairāk tas esot nepieciešams, ņemot vērā gan aprēķina par procentu likmju noteikšanu ikdienas raksturu, gan Komisijas atzīto, ka *Icap* nebija zināms par visiem attiecīgo banku noteiktajiem pasākumiem. Turklāt būtībā prasītājas norāda uz *UBS* un vēlāk *Citi* izteikto lūgumu daudzveidīgo un pat pretrunīgo raksturu, lai uzsvērtu, ka *Icap* bija saprātīgi tos neuzskatīt par tādiem, kas ir saistīti ar attiecīgo banku pārkāpjošo rīcību.

203 Komisija apgalvo, ka apstrīdētajā lēmumā ietvertie pierādījumi ir atbilstoši gan attiecībā uz pārkāpumu pastāvēšanu šajā lietā, gan to ilgumu. Tas izrietot no regulāro kontaktu pastāvēšanas, kas notika laikposmos ar pārtraukumiem, ņemot vērā attiecīgo banku vajadzības. Līdz ar to būtu mākslīgi sadalīt cieši saistītas epizodes atsevišķos dažu dienu ilgos notikumos tādēļ vien, ka *JPY LIBOR* likmes tiek noteiktas ik dienas. Komisija šajā ziņā atsaucas uz argumentiem, kas ir ietverti apstrīdētā lēmuma 234. apsvēruma c) punktā, un atgādina, ka ir pierādīta *Icap* ar nolūku izdarīta pievienošanās attiecīgo pārkāpumu kopīgajiem mērķiem.

204 Komisija turklāt uzsver, ka attiecībā uz katru no pārkāpumiem šajā lietā visas attiecīgās bankas ir atzinušas to pašu ilgumu, kāds ir noteikts pret *Icap*, un ka attiecībā uz katru pārkāpumu kāda no attiecīgajām bankām ir atzinusi *Icap* lomu. Tas atspēkojot argumentu, ka *Icap* esot varējusi pieņemt, ka katrs pārkāpums beidzās pēc īsa sākotnējā laikposma.

205 Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai LESD 101. panta 1. punkta pārkāpums var izrietēt ne tikai no atsevišķas darbības, bet arī no virknes darbību vai turpinātas rīcības, pat ja viens vai vairāki šīs darbību virknes vai turpinātās rīcības elementi paši, aplūkojot atsevišķi, arī var būt minētās normas pārkāpums. Ja dažādas darbības ietilpst "kopējā plānā" to identiskā mērķa dēļ, kas izkropļo konkurenci kopējā tirgū, Komisijai ir tiesības noteikt atbildību par šīm darbībām atkarībā no dalības attiecīgajā pārkāpumā kopumā (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce*/Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 156. punkts un tajā minētā judikatūra).

206 Uzņēmums, kas šādā vienotā un saliktā pārkāpumā ir piedalījies ar tādu savu rīcību, uz kuru attiecas tādi LESD 101. panta 1. punkta jēdzieni kā nolīgums vai saskaņotas darbības ar mērķi, kas ir vērsts pret konkurenci, un kura ir vērsta uz pārkāpuma īstenošanu kopumā, var būt atbildīgs arī par citu uzņēmumu šī paša pārkāpuma ietvaros veiktu rīcību par visu laikposmu, kad tas minētajā pārkāpumā ir piedalījies. Tā tas ir gadījumā, ja tiek pierādīts, ka minētais uzņēmums ir centies ar savu rīcību veicināt kopīgo mērķu, uz kuriem tiecās visi dalībnieki, sasniegšanu un ka tas zināja par faktisko rīcību, ko bija iecerējuši vai īstenojuši citi uzņēmumi, lai sasniegtu to pašu mērķi, vai ka tas varēja paredzēt šādu rīcību un ka tas bija gatavs uzņemties risku (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce*/Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 157. punkts un tajā minētā judikatūra).

207 Tādējādi uzņēmums var būt tieši piedalījies visā pret konkurenci vērstajā rīcībā, kura veido vienotu un turpinātu pārkāpumu, un šādā gadījumā Komisijai ir tiesības to saukt pie atbildības par visu šo rīcību un līdz ar to – par minēto pārkāpumu kopumā. Uzņēmums var arī būt tieši piedalījies tikai daļā vienoto, turpināto pārkāpumu veidojošo pret konkurenci vērsto darbību, bet tas var zināt par visām pārkāpjošajām darbībām, ko iecerējuši vai īstenojuši pārējie aizliegtās vienošanās dalībnieki to pašu mērķu labā, vai arī tas var saprātīgi tās paredzēt un būt gatavs uzņemties risku. Šādā gadījumā

Komisijai arī ir tiesības šo uzņēmumu vainot par visām pret konkurenci vērstajām darbībām, kas veido šo pārkāpumu, un tādējādi – par šo pārkāpumu kopumā (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce*/Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 158. punkts un tajā minētā judikatūra).

208 Savukārt, ja uzņēmums ir tieši piedalījies vienā vai vairākās pret konkurenci vērstajās darbībās, kuras veido vienotu un turpinātu pārkāpumu, bet ja nav ticis konstatēts, ka šis uzņēmums ar savu rīcību ir vēlējies piedalīties pārējo aizliegtās vienošanās dalībnieku izvirzīto kopējo mērķu īstenošanā un ka tam ir bijušas zināmas pārējās minēto dalībnieku iecerētās vai īstenotās prettiesiskās darbības šo pašu mērķu īstenošanai vai arī ka tas varēja saprātīgi tās paredzēt un bija gatavs uzņemties ar tām saistīto risku, Komisijai ir tiesības tam inkriminēt tikai darbības, kurās tas ir piedalījies tieši, un pārējās tādas minēto dalībnieku iecerētās vai īstenotās pret konkurenci vērstās darbības to pašu mērķu īstenošanai, ko īstenoja šis uzņēmums, attiecībā uz kurām ir pierādīts, ka tas varēja saprātīgi tās paredzēt un bija gatavs uzņemties ar tām saistīto risku (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce* /Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 159. punkts un tajā minētā judikatūra).

209 Šajā lietā, lai noteiktu attiecīgo pārkāpumu ilgumu, Komisija, kā tas izriet no apstrīdētā lēmuma 210.–217. apsvēruma, ir pamatojusies uz šo pārkāpumu kvalificēšanu par vienotiem un turpinātiem pārkāpumiem. Minētā lēmuma 234. apsvēruma c) punktā tā uzskatīja, ka sniegtie pierādījumi apstiprina, ka pastāvēja regulāri kontakti, kas notika laikposmos ar pārtraukumiem atkarībā no dažādu dalībnieku vajadzībām, un Komisija no tā secināja, ka būtu mākslīgi tos sadalīt atsevišķos dažas dienas ilgos notikumos tādēļ, ka *JPY LIBOR* likmju noteikšanas process notiek reizi dienā. Šī lēmuma 234. apsvēruma d) punktā tā uzskatīja, ka zināšana par kontaktiem starp *UBS*, vēlāk *Citi*, un citu iesaistīto banku nozīmēja, ka *Icap* varēja pieņemt, ka šo parasto darījumu kopums par labu *UBS*, vēlāk *Citi*, varētu arī atbalstīt to mehānismu šo un citu banku starpā, uz ko attiecas minētie pārkāpumi.

210 Prasītāju argumenti var tikt iedalīti divos iebildumos. Pirmkārt, tās apstrīd atsevišķu *Icap* darbību, uz ko ir balstījusies Komisija, nozīmi un, otrkārt, to iekļaušanu tajos pārkāpuma laikposmu intervālos, par kuriem nav sniegti nekādi pierādījumi par *Icap* dalību.

211 Ciktāl apstrīdētais lēmums tajā ziņā, ka tajā ir konstatēta *Icap* dalība *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā, ir jāatceļ to motīvu dēļ, kas ir izklāstīti iepriekš 133.–145. punktā, ir pietiekami pārbaudīt šo pamatu saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu un *UBS*/*DB*, *Citi*/*RBS*, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem.

212 Pirms novērtējuma par apstrīdētā lēmuma tiesiskumu attiecībā uz katru no Komisijas konstatētajiem pārkāpuma laikposmiem ir jāizdara divas piezīmes.

213 Attiecībā uz pirmo iebildumu ir jāatgādina iepriekš 105. punktā izdarītais konstatējums par to, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija nav konstatējusi autonomu pārkāpumu pastāvēšanu starp *Icap* un *UBS* un vēlāk starp *Icap* un *Citi*, kuru priekšmets būtu bijis manipulēt ar attiecīgajām *JPY LIBOR* likmēm *UBS* un vēlāk *Citi* interesēm izdevīgi tādējādi, ka *Icap* izplatītu nepatiesu informāciju. Komisija ir pamatojusies uz *Icap* īstenotajiem pārkāpumiem, par kuriem katru reizi tika nolemts divu banku starpā. Tātad iepriekš 119.–121. punktā izklāstītajiem iemesliem analogu iemeslu dēļ kā pierādījumi par tās dalību šajos pārkāpumos varēja tikt ņemti vērā tikai tie pierādījumi, ar ko var pierādīt, ka *Icap* bija zināms vai ka tā varēja saprātīgi paredzēt, ka lūgumi, ko tai izteica *UBS* un vēlāk *Citi*, bija saistīti ar abām attiecīgajām bankām kopīgo mērķu īstenošanu saistībā ar katru no šiem pārkāpumiem.

214 Attiecībā uz otro iebildumu ir jānorāda, ka prasītāju argumenti galvenokārt ir pamatoti ar apstākli, ka *JPY LIBOR* likmes nosaka ik dienas un ka līdz ar to manipulācijas, lai tās varētu turpināt radīt savas sekas, būtu jāatkārto katru dienu.

215 Jākonstatē, ka šādi argumenti nozīmē, ka tiek apstrīdēta Komisijas konstatētās *Icap* dalības attiecīgajos pārkāpumos nepārtrauktā rakstura pamatotība.

216 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka atkarībā no apstākļiem vienots pārkāpums var būt nepārtraukts vai atkārtots.

217 Lai gan vienota pārkāpuma jēdziens aptver tādu situāciju, kad vairāki uzņēmumi ir piedalījušies pārkāpumā, ko veido turpināta rīcība, kas vērsta uz vienu ekonomisku mērķi, kurš paredz izkropļot konkurenci, vai pat individuālos pārkāpumos, kas savstarpēji saistīti to mērķa un subjektu identiskuma dēļ, veids, kādā pārkāpums ir izdarīts, to liek kvalificēt vai nu par vienotu un turpinātu, vai arī par vienotu un atkārtotu pārkāpumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 17. maijs, *Trelleborg Industrie* un *Trelleborg*/Komisija, T-147/09 un T-148/09, EU:T:2013:259, 85. un 86. punkts, un 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 484. punkts).

218 Saistībā ar vienotu pārkāpumu "kopīgā plāna" jēdziens Komisijai ļauj pieņemt, ka pārkāpums nav pārtraukts, lai arī saistībā ar kādu laikposmu tās rīcībā nav pierādījumu par attiecīgā uzņēmuma dalību šajā pārkāpumā, ja šis uzņēmums ir piedalījies attiecīgajā pārkāpumā pirms un pēc šī laikposma un ja nav pierādījumu vai norāžu, kas varētu likt domāt, ka pārkāpums saistībā ar attiecīgo uzņēmumu ir pārtraukts. Šajā gadījumā tā var uzlikt naudas sodu par visu pārkāpuma laikposmu, tostarp par laikposmu, attiecībā uz kuru tās rīcībā nav pierādījumu par attiecīgā uzņēmuma dalību pārkāpumā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 17. maijs, *Trelleborg Industrie* un *Trelleborg*/Komisija, T-147/09 un T-148/09, EU:T:2013:259, 87. punkts, un 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 481. punkts).

219 Tomēr saskaņā ar tiesiskās noteiktības principu tad, ja nav pierādījumu, uz kuriem pamatojoties varētu tikt tieši pierādīts pārkāpuma ilgums, Komisija iesniedz vismaz tādus pierādījumus, kas attiecas uz apstākļiem, kuri ir pietiekami tuvi laika ziņā, tā, lai saprātīgi varētu tikt atzīts, ka šis pārkāpums ir turpinājies nepārtraukti laika posmā no viena līdz otram minētajam datumam (skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 482. punkts un tajā minētā judikatūra).

220 Tādējādi, lai arī laikposms, kas šķir divas prettiesiskas rīcības izpausmes, ir atbilstošs kritērijs, lai pierādītu, ka pārkāpums ir turpinājies, tomēr jautājums par to, vai minētais laikposms ir vai nav pietiekami ilgs, lai veidotu pārtraukumu pārkāpumā, nevar tikt izskatīts abstrakti. Tieši pretēji, tas ir jāizvērtē, ņemot vērā attiecīgās aizliegtās vienošanās darbību (skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 483. punkts un tajā minētā judikatūra).

221 Visbeidzot, ja var tikt uzskatīts, ka uzņēmuma dalība pārkāpumā tikusi pārtraukta un ka uzņēmums piedalījies pārkāpumā pirms un pēc šī pārtraukuma, šis pārkāpums var būt jākvalificē kā atkārtots pārkāpums, ja – tāpat kā attiecībā uz turpinātu pārkāpumu – uzņēmumam ir viens vienīgs izvirzītais mērķis pirms un pēc pārtraukuma, kas var tikt izsecināts no attiecīgo prakšu mērķu, attiecīgo preču, uzņēmumu, kas piedalījušies slepenās norunās, to galveno īstenošanas veidu, uzņēmumu vārdā iesaistīto fizisko personu un, visbeidzot, minēto darbību ģeogrāfiskās piemērošanas jomas identiskuma. Pārkāpums tādējādi ir vienots un atkārtots, un, kaut arī Komisija var piemērot naudas sodu par visu pārkāpuma laikposmu, tā to tomēr nevar darīt attiecībā uz laikposmu, kurā pārkāpums bija pārtraukts (spriedumi, 2013. gada 17. maijs, *Trelleborg Industrie* un *Trelleborg*/Komisija, T-147/09 un T-148/09, EU:T:2013:259, 88. punkts, un 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 484. punkts).

222 Šajā lietā, ņemot vērā kontekstu, kādā norisinājās attiecīgie pārkāpumi, kas ir atbilstošs, lai novērtētu, vai laikposms, kas atdala divas pārkāpjošās rīcības izpausmes, nozīmē, ka pastāvēja pārtraukumi uzņēmuma dalībai pārkāpumā atbilstoši iepriekš 220. punktā minētajai judikatūrai, tik tiešām ir jāņem vērā *JPY LIBOR* likmju noteikšanas ik dienas raksturs. No tā katrā ziņā izriet, ka manipulāciju ar minētajām likmēm sekas bija ierobežotas laikā un šīs manipulācijas bija jāatkārto, lai sekas turpinātos.

223 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka tādos apstākļos, kuros nolīguma vai saskaņoto darbību turpināšanai ir jāveic īpaši reāli konstatējama rakstura pasākumi, Komisija nevar prezumēt aizliegtās vienošanās turpināšanos, neesot pierādījumiem par minēto pasākumu noteikšanu (šajā nozīmē skat. spriedumu,

2000. gada 15. marts, *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95, EU:T:2000:77, 2803. un 2804. punkts).

224 No tā izriet, ka *Icap* dalības vienotos un turpinātos pārkāpumos pierādīšana un tātad tās atbildības atzīšana attiecībā uz visiem pārkāpumu laikposmiem prasa, lai Komisija norādītu, kādus reāli konstatējamus pasākumus noteica *Icap* ja ne katru dienu, tad vismaz pietiekami īsā laikposmā. Pretējā gadījumā Komisijai bija jākonstatē, ka pastāv vienoti un atkārtoti pārkāpumi, un tos nevarēja iekļaut attiecībā pret *Icap* tajos laikposmos, saistībā ar kuriem Komisijas rīcībā nav pierādījumu par tās dalību.

225 Abi prasītāju izvirzītie iebildumi ir jāaplūko kopā attiecībā uz katru no pārkāpumiem šajā lietā.

a) Par Icap *dalības* UBS/RBS *2007. gada pārkāpumā ilgumu*

226 Attiecībā uz pārkāpuma laikposmu, kas ir noteikts pret *Icap* saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu, kā tas jau ir paskaidrots iepriekš 128.–131. punktā, *Icap* zināšanas par *UBS* un *RBS* kopīgajiem mērķiem balstās vienīgi uz 2007. gada 14. augusta sarunu, kas ir minēta apstrīdētā lēmuma 106. apsvērumā. Lai gan šī saruna ļāva *Icap* saprast, ka pastāv *UBS* un *RBS* pārkāpums, tomēr tajā ietilpstošā informācija bija divējādi ierobežota. Pirmkārt, tā attiecās vienīgi uz manipulācijām ar *JPY LIBOR* likmēm ar sešu mēnešu termiņu. Otrkārt, tā attiecās uz manipulācijām ar šīm likmēm vienīgi uz augšu.

227 Pirmām kārtām, ir jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 107. apsvērumā ir uzsvērti *H.*, kas tolaik bija *UBS* brokeris, lūgumi *Icap* darbiniekam *R.*, kas tika izteikti 2007. gada 15., 16. un 17. augustā un attiecās uz augstām sešu mēnešu likmēm. Ir jākonstatē, ka šādi lūgumi ir atbilstoši 2007. gada 14. augusta sarunas saturam un tie visi iekļaujas īsos laika intervālos. No tā katrā ziņā izriet, ka tie ir piemēroti, lai pierādītu *Icap* dalību vienotā un turpinātā pārkāpumā līdz šim datumam.

228 Otrām kārtām, tomēr ir jānorāda, ka vēlākie pierādījumi, kādus Komisija ņēma vērā pret *Icap*, ir vai nu par likmēm, kuru termiņi atšķīrās no tiem, kādi tika pieminēti 2007. gada 14. augusta sarunā, vai arī par manipulācijām ar likmēm, kuru virziens bija pretējs tam, kāds izrietēja no minētās sarunas satura.

229 Tādējādi *H.*, kas tolaik bija *UBS* brokeris, 2007. gada 20. augusta lūgums *Icap* darbiniekam *R.*, kas ir minēts apstrīdētā lēmuma 107. apsvērumā, bija par augstām trīs mēnešu likmēm *JPY LIBOR*, lai gan *Icap* bija saņēmusi informāciju vienīgi par nolīgumu starp *UBS* un *RBS* par paaugstinājumu sešu mēnešu likmēm. Turklāt minētā lēmuma 108. apsvērumā minētajā *H.* 2007. gada 22. augusta lūgumā *R.* tika lūgts piemērot zemas sešu mēnešu likmes *JPY LIBOR*, kas ir tieši pretēji *UBS* un *RBS* nolīguma saturam, kāds tas tika darīts zināms *Icap*.

230 Tādējādi, vismaz sākot no 2007. gada 22. augusta, *Icap* varēja saprātīgi uzskatīt, ka *UBS*/*RBS* pārkāpums ir beidzies. Līdz ar to, tā kā *Icap* netika darīta zināma vēlāka informācija par *UBS* un *RBS* kolūzijas turpināšanos vai atkārtošanos, tai nevar tikt pārmesta dalība šajā pārkāpumā, sākot no šī datuma.

231 Tātad trešais pamats, ciktāl apstrīdētajā lēmumā ir konstatēta *Icap* dalība *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā pēc 2007. gada 22. augusta, ir jāapmierina.

b) Par Icap *dalības* Citi/RBS *pārkāpumā ilgumu*

232 Attiecībā uz pārkāpuma ilgumu, kāds ir konstatēts pret *Icap* saistībā ar *Citi*/*RBS* pārkāpumu, ir jānorāda, ka prasītājas neapstrīd *Icap* dalību minētajā pārkāpumā datumos, par kuriem Komisija ir sniegusi pierādījumus. Ar saviem argumentiem tās tikai vēlas apstrīdēt šīs dalības nepārtraukto raksturu attiecībā uz visu konstatēto pārkāpuma laikposmu, proti, no 2010. gada 3. marta līdz 22. jūnijam.

233 Šajā ziņā ir jānorāda, ka no apstrīdētā lēmuma 5.3.5. punkta par *Icap* "atbalstu" *Citi*/*RBS* pārkāpumā izriet, ka Komisija ir sniegusi pierādījumus vienīgi par šādiem datumiem: 2010. gada 3. un 4. martu (142.–144. apsvērums), 2010. gada 28. un 29. aprīli (146. un 147. apsvērums), 2010 gada 4. maiju (149. apsvērums), 2010 gada 12. maiju (148. apsvērums), 2010. gada 13. maiju (149. apsvērums), 2010 gada 25. maiju (150. apsvērums), 2010. gada 15. jūniju (151. apsvērums) un 2010. gada 22. jūniju (152. apsvērums).

234 Pirmkārt, tā kā visas *Icap* pārmestās rīcības izpaudās kā mēģinājumi pēc *H.*, kas tolaik bija *Citi* brokeris, lūguma iegūt informāciju no *RBS* par piedāvājumu nākotnē līmeni *JPY LIBOR* paneļgrupā, kā arī reizēm tos ietekmēt, no tā katrā ziņā izriet, ka tās ietilpst vienotā pārkāpumā.

235 Otrkārt, attiecībā uz turpināta pārkāpuma kvalifikācijas, kas ir piemērojama attiecīgajam pārkāpumam, pamatotību ir jānorāda, ka, lai gan par laiku no 2010. gada 28. aprīļa līdz 22. jūnijam Komisija sniedz pierādījumus par regulāru *Icap* iejaukšanos ar samērā biežiem intervāliem, nav sniegts neviens pierādījums par laikposmu no 2010. gada 5. marta līdz 27. aprīlim, proti, par laikposmu kas ir garāks par septiņām nedēļām.

236 Turklāt, lai gan ar pierādījumiem par 2010. gada 3. un 4. martu ir skaidri pierādīta *Icap* iejaukšanās pēc *H.*, kas tolaik bija *Citi* brokeris, lūguma, lai panāktu *RBS* piedāvāto likmju *JPY LIBOR* paneļgrupā pazeminājumu, no tiem vienlaikus izriet, ka *H.* vēlējās panākt vienreizēju *JPY LIBOR* kritumu likmēm uz trīs mēnešiem, lai uzlabotu savas pozīcijas 2010. gada 3. martā. No tā nevar secināt, ka pastāvēja pamatnolīgums, ar ko *RBS* būtu piekritusi grozīt savus piedāvājumus ilgākam laikposmam virzienā, ko vēlējās panākt *H.*

237 No tā izriet, ka iepriekš 222.–224. punktā izklāstīto iemeslu dēļ un tostarp ņemot vērā *JPY LIBOR* likmju noteikšanas ik dienas raksturu, pierādījumu par *Icap* iejaukšanos neesamībai tik ilgā laikposmā būtu bijis jānoved Komisiju pie secinājuma par tās dalības pārtraukumu laikā no 2010. gada 5. marta līdz 27. aprīlim.

238 Tātad trešais pamats, ciktāl apstrīdētajā lēmumā ir konstatēta *Icap* dalība *Citi*/*RBS* pārkāpumā no 2010. gada 5. marta līdz 27. aprīlim, ir jāapmierina.

c) Par Icap *dalības* Citi/DB *un* Citi/UBS *pārkāpumos ilgumu*

239 Attiecībā uz pārkāpumu ilgumu, kādi ir konstatēti pret *Icap* saistībā ar *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem, tiesiskumu prasītājas apstrīd gan pret *Icap* izmantoto pierādījumu atbilstību, gan tās dalības minētajos pārkāpumos nepārtraukto raksturu.

240 Pirmkārt, attiecībā uz Komisijas vērā ņemto pierādījumu atbilstību attiecībā uz *Citi*/*UBS* un *Citi*/*DB* pārkāpumiem ir jānorāda turpmākais.

241 Pirmām kārtām, attiecībā uz apstrīdētā lēmuma 154. un 160. apsvērumā minēto 2010. gada 7. aprīļa sarunu iepriekš 152.–155. punktā norādītajiem apsvērumiem analogu apsvērumu dēļ ir jānorāda, ka šī saruna bija par citu pārkāpumu, nevis tiem, kurus ir konstatējusi Komisija. Līdz ar to – tāpat kā tika

uzskatīts, ka minētā saruna pati par sevi nebija tāda, ar ko var tikt pierādīts, ka *Icap* bija zināms par attiecīgajiem pārkāpumiem, – ir jāsecina, ka tā nevar tikt izmantota par pierādījumu tās dalībai *Citi*/*DB* pārkāpumā.

242 Otrām kārtām, attiecībā uz *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, 2010. gada 18. un 23. maija lūgumiem *Icap* darbiniekam *R.*, kas ir aplūkoti apstrīdētā lēmuma 155. un 161. apsvērumā, iepriekš 163. punktā norādītājiem apsvērumiem analogu apsvērumu dēļ ir jāsecina, ka *Icap* varēja saprātīgi paredzēt, ka tie ir saistīti ar kolūzijas īstenošanu starp *Citi*, *DB* un *RBS*. Līdz ar to Komisija tos ir pamatoti ņēmusi vērā.

243 Trešām kārtām, tas pats attiecas uz saziņu starp *Icap* darbiniekiem *R.* un *G.* par pielāgojumu iepriekš 15. punktā minētajā informācijas lapā, kas ir datēta ar 2010. gada 1. jūniju un kas ir aplūkota apstrīdētā lēmuma 157. un 163. apsvērumā, ciktāl šī saziņa notika pēc iepriekš 242. punktā minētajiem lūgumiem un līdz ar to var tikt pieņemta par to īstenošanu. To turklāt apstiprina nākamās dienas, proti, 2010. gada 2. jūnija, saruna starp *R.* un *H.*, kas tobrīd bija *Citi* brokeris, kura ir minēta šī lēmuma 156. un 162. apsvērumā un kurā *R.* informē *H.*, ka *G.* ir veicis lūgtās izmaiņas.

244 Visbeidzot un ceturtām kārtām, attiecībā uz *Citi*/*DB* pārkāpumu Komisija pamatoti ir ņēmusi vērā 2010. gada 7. jūnija sarunu, kas ir minēta apstrīdētā lēmuma 158. apsvērumā, jo iepriekš 157. punktā izklāstīto apsvērumu dēļ tās saturs skaidri pierāda, ka *Icap* bija zināms par kolūziju starp *Citi* un *DB*.

245 Otrkārt, attiecībā uz pārbaudi par Komisijas konstatējuma, ka *Icap* dalībai *Citi*/*DB* pārkāpumā laikposmā no 2010. gada 7. aprīļa līdz 7. jūnijam bija nepārtraukts raksturs, pamatotību ir jākonstatē, ka apstrīdētais lēmums nav pamatots ne ar vienu *Icap* pirms 2010. gada 18. maija adresētu lūgumu par to, lai tiktu veiktas manipulācijas ar piedāvājumiem *JPY LIBOR* paneļgrupā. Turpretī pēc šī datuma, kā izriet no 242.–244. punkta iepriekš, Komisija sniedz pierādījumus par regulāru *Icap* iejaukšanos ar samērā biežiem intervāliem līdz 2010. gada 7. jūnijam.

246 No tā izriet, ka Komisija ir kļūdaini noteikusi 2010. gada 7. aprīli par *Icap* dalības *Citi*/*DB* pārkāpumā sākumpunktu, jo tā spēj pierādīt šādu dalību, vienīgi sākot no 2010. gada 18. maija.

247 Tātad trešais pamats, ciktāl apstrīdētajā lēmumā ir konstatēta *Icap* dalība *Citi*/*DB* pārkāpumā laikā no 2010. gada 7. aprīļa līdz 18. maijam, ir jāapmierina.

248 Treškārt, attiecībā uz pārbaudi par Komisijas konstatējuma, ka *Icap* dalībai *Citi*/*UBS* pārkāpumā laikposmā no 2010. gada 28. aprīļa līdz 2. jūnijam bija nepārtraukts raksturs, pamatotību pietiek atgādināt, ka Komisija balstās uz tiem pašiem pierādījumiem, kurus tā ir uzsvērusi saistībā ar *Citi*/*DB* pārkāpumu. No tā katrā ziņā izriet, ka Komisija kļūdaini ir noteikusi 2010. gada 28. aprīli par minētās dalības sākumpunktu, jo tā spēj pierādīt šādu dalību, vienīgi sākot no 2010. gada 18. maija.

249 Tātad trešais pamats, ciktāl apstrīdētajā lēmumā ir konstatēta *Icap* dalība *Citi*/*UBS* pārkāpumā laikā no 2010. gada 28. aprīļa līdz 18. maijam, ir jāapmierina.

d) Par Icap *dalības* UBS/DB *pārkāpumā ilgumu*

250 Attiecībā uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu saistībā ar pārkāpuma ilgumu, kāds ir konstatēts pret *Icap* saistībā ar *UBS*/*DB* pārkāpumu, proti, no 2009. gada 22. maija līdz 10. augustam, ir jānorāda, pirmkārt, ka prasītājas neapstrīd pret *Icap* konstatēto pierādījumu atbilstību.

251 Otrkārt, no apstrīdētā lēmuma 5.3.4. punkta, konkrētāk, no minētā lēmuma 129.–139. apsvēruma izriet, ka Komisija sniedz pierādījumus par regulāru *Icap* iejaukšanos ar ļoti biežiem intervāliem un visa konstatētā pārkāpuma laikposma garumā. Līdz ar to Komisija ir pamatoti konstatējusi nepārtrauktu *Icap* dalību *UBS*/*DB* pārkāpumā no 2009. gada 22. maija līdz 10. augustam.

252 Ņemot vērā iepriekš minēto, šis pamats ir jāapmierina un jāatceļ apstrīdētā lēmuma 1. panta a) punkts, ciktāl tajā ir konstatēta *Icap* līdzdalība *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā pēc 2007. gada 22. augusta, apstrīdētā lēmuma 1. panta d) punkts, ciktāl tajā ir konstatēta tās līdzdalība *Citi*/*RBS* pārkāpumā laikā no 2010. gada 5. marta līdz 27. aprīlim, kā arī apstrīdētā lēmuma 1. panta e) un f) punkts, ciktāl tajos ir konstatēta tās līdzdalība *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumos pirms 2010. gada 18. maija.

4. Ceturtais pamats saistībā ar nevainīguma prezumpcijas un labas pārvaldības principu pārkāpumu

253 Saistībā ar šo pamatu prasītājas uzskata, ka apstrīdētais lēmums ir jāatceļ to atsauču dēļ, kādas, sākot no 2013. gada lēmuma, pastāv attiecībā uz *Icap* rīcību, un izvirza divus iebildumus, pirmkārt, par nevainīguma prezumpcijas principa un, otrkārt, labas pārvaldības principa pārkāpumu.

254 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

255 Ciktāl apstrīdētais lēmums tajā ziņā, ka tajā ir konstatēta *Icap* dalība *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā, ir jāatceļ to motīvu dēļ, kas ir izklāstīti iepriekš 133.–145. punktā, ir pietiekami pārbaudīt šo pamatu saistībā ar *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumu un *UBS*/*DB*, *Citi*/*RBS*, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumiem.

256 Attiecībā uz iebildumu par to, ka 2013. gada lēmums esot pieņemts, pārkāpjot nevainīguma prezumpcijas principu, ir jāatgādina, ka minētais princips ir Savienības tiesību vispārējs princips, kas tagad ir minēts Pamattiesību hartas 48. panta 1. punktā, kas ir piemērojams procedūrām saistībā ar uzņēmumiem piemērojamo konkurences normu pārkāpumiem, kuru rezultātā var tikt uzlikti naudas sodi un kavējuma naudas (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72. un 73. punkts un tajos minētā judikatūra).

257 Nevainīguma prezumpcijas princips nozīmē, ka ikvienu apsūdzēto uzskata par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu. Šādi tā liedz lēmumā, ar kuru tiek izbeigts process, jebkādi oficiāli konstatēt un pat jebkādi minēt personas, kas apsūdzēta noteiktā pārkāpumā, atbildību bez iespējām šai personai saņemt visas garantijas, kas parasti tiek piešķirtas aizstāvības tiesību īstenošanai procesā, kurš risinās atbilstoši parastajai gaitai un kura rezultātā tiek pieņemts nolēmums par pretenziju pamatotību (spriedumi, 2005. gada 6. oktobris, *Sumitomo Chemical* un *Sumika Fine Chemicals*/Komisija, T-22/02 un T-23/02, EU:T:2005:349, 106. punkts; 2007. gada 12. oktobris, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse*/Komisija, T-474/04, EU:T:2007:306, 76. punkts, un 2013. gada 16. septembris, *Villeroy & Boch Austria*/Komisija, T-373/10 un T-374/10, nav publicēts, EU:T:2013:455, 158. punkts).

258 Šajā lietā, pirmkārt, ir jānorāda, ka 2013. gada lēmuma daļā "Faktu apraksts" Komisija tostarp 43., 45., 46., 49., 50., 54., 56., 59., 60., 62. un 64. apsvērumā ir paskaidrojusi, kā *Icap* esot "atbalstījusi" attiecīgos pārkāpumus, kuros tiek vainotas bankas, kas piedalās izlīguma procedūrā.

259 Ir jākonstatē, ka no šiem fragmentiem, lai gan tie ietilpst 2013. gada lēmuma daļā, kurā ir atgādināti fakti, un lai gan tajos pašos par sevi nav veikta juridiska kvalifikācija atbilstoši LESD 101. panta 1. punktam, tomēr sevišķi skaidri izriet Komisijas nostāja par *Icap* līdzdalību pārkāpjošajās rīcībās, kādas ir konstatētas attiecībā pret iesaistītajām bankām. Šajā ziņā minētā lēmuma 45. apsvērums ir tas, no kura ārkārtīgi skaidri kļūst redzams, ka Komisija ir ieņēmusi nostāju šajā jautājumā, jo tā ir minējusi šādi:

"[..] *Icap* mēģināja ietekmēt likmju piedāvājumus *JPY LIBOR*, tos orientējot virzienā, kādu vēlējās panākt *UBS* brokeris; [..] atsevišķos gadījumos paziņojot maldinošu informāciju atsevišķām paneļgrupas bankām ar informācijas lapām [..], kas tika pasniegtas kā "prognozes" vai "perspektīvas"

par līmeņiem, kādos tiks noteiktas *JPY LIBOR* likmes [; š]īs maldinošās informācijas mērķis bija ietekmēt atsevišķas bankas, kas nepiedalījās pārkāpumos, lai tās iesniegtu *JPY LIBOR* likmes, kas atbilst šīm pielāgotajām "prognozēm" vai "perspektīvām"."

260 Otrkārt, lai gan 2013. gada lēmuma 51. apsvērumā ir precizēts, ka minētais lēmums neattiecas ne uz *Icap* rīcības juridisko kvalifikāciju, ne tās atbildību, tomēr Komisijas nostāja attiecībā uz *Icap* rīcības juridisko kvalifikāciju, kā arī tās atbildības konstatēšanu par attiecīgajiem pārkāpumiem varēja viegli tikt izsecināta no šī lēmuma teksta.

261 Pirmām kārtām, 2013. gada lēmuma 69. apsvērumā Komisija ir pārņēmusi 2008. gada 8. jūlija sprieduma *AC-Treuhand*/Komisija (T-99/04, EU:T:2008:256) 130. punktu, uz ko tā atsaucas un kurā Vispārējā tiesa ir paskaidrojusi nosacījumus uzņēmuma atbildības konstatēšanai atbilstoši tam, ko Komisija kvalificē par "atbalstu" pārkāpumam. Otrām kārtām, minētajā lēmumā, tostarp tās 4.1.2.1., 4.1.2.3., 4.1.2.4. un 4.1.3. punkta virsrakstos, ir atsauce uz "atbalstu", ko *Icap* sniedza attiecīgo pārkāpumu izdarīšanai.

262 Treškārt, ir jānorāda, ka 2013. gada lēmums ir galīgais lēmums, "ar kuru izbeidz procesu" iepriekš 257. punktā minētās judikatūras izpratnē.

263 Šajā ziņā nav atbilstoša Komisijas analoģija, ko tā izvirzīja tiesas sēdē, starp nostājas paušanu par *Icap* rīcības likumību 2013. gada lēmumā un nostāju, kāda varētu tikt pausta paziņojumā par iebildumiem. Patiesībā šajā otrajā konfigurācijā attiecīgais uzņēmums var lietderīgi īstenot tiesības uz aizstāvību, pirms Komisija pieņem galīgo lēmumu. Tā kā prasītājas nolēma nepiedalīties izlīguma procedūrā, tās nevarēja paust savu nostāju pirms minētā lēmuma pieņemšanas. Tāpat prasītāju iespēja īstenot savas tiesības uz aizstāvību ar prasību, kas tika celta pret apstrīdēto lēmumu, nekādi nemaina faktu, ka galīgajā lēmumā, kas tika pieņemts pirms šī lēmuma, Komisija jau bija izteikusi formālu konstatējumu par *Icap* līdzdalību sešos LESD 101. panta pārkāpumos.

264 Visbeidzot un ceturtkārt, šo secinājumu nevar atspēkot ar Komisijas argumentiem būtībā par to, ka atsauces uz trešo personu līdzdalību var būt nepieciešamas to personu vainas novērtēšanai, kuras piedalās izlīguma procedūrā. Komisija atgādina, ka viens no izlīguma procedūras mērķiem ir paātrināt procesa gaitu un palielināt efektivitāti, un no tā secina, ka šo mērķu sasniegšanai būtu pretrunā ļaut pusei, kas nevēlas piedalīties izlīgumā, aizkavēt izlīguma lēmuma pieņemšanu attiecībā pret pārējām pusēm.

265 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka nevainīguma prezumpcijas princips ir ietverts Pamattiesību hartas, kurai saskaņā ar LES 6. pantu ir tāds pats juridiskais spēks kā līgumiem, 48. pantā, izlīguma procedūras avots ir Komisijas vienas pašas, pamatojoties uz Regulas Nr. 1/2003 33. pantu, pieņemta regula, proti, Regula Nr. 622/2008, un tai ir nesaistošs raksturs gan attiecībā pret Komisiju, gan attiecīgajiem uzņēmumiem.

266 Tātad prasības, kas ir saistītas ar nevainīguma prezumpcijas principa ievērošanu, nevar tikt apietas ar apsvērumiem saistībā ar izlīguma procedūras ātruma un efektivitātes mērķiem, lai cik cēli tie arī nebūtu. Tieši otrādi, Komisijai izlīguma procedūra ir jāpiemēro veidā, kas ir saskanīgs ar Pamattiesību hartas 48. panta prasībām.

267 Ir taisnība, kā Vispārējā tiesa to ir atgādinājusi savā 2015. gada 20. maija spriedumā *Timab Industries* un *CFPR*/Komisija (T-456/10, EU:T:2015:296, 71. punkts), ka, ja izlīgumā nav iesaistīti visi pārkāpuma dalībnieki, Komisija, pirmkārt, pēc vienkāršotas procedūras pieņem lēmumu, kura adresāti ir pārkāpuma dalībnieki, kas ir izlēmuši iesaistīties izlīgumā, un kurā ir atspoguļotas katra no tiem saistības, un, otrkārt, atbilstoši parastajam procesam – lēmumu, kura adresāti ir pārkāpuma dalībnieki, kas ir izlēmuši neiesaistīties izlīgumā.

268 Tomēr šādas "hibrīdas" izlīguma procedūras īstenošana ir jāveic, ievērojot uzņēmuma, kas ir nolēmis neiesaistīties izlīgumā, nevainīguma prezumpciju. Tātad apstākļos, kuros Komisija uzskata, ka tā nevar pieņemt lēmumu par uzņēmumu, kas piedalās izlīguma procedūrā, atbildību, tai vienlaikus nelemjot arī par tāda uzņēmuma dalību pārkāpumā, kas ir nolēmis neiesaistīties izlīgumā, tai ir jānosaka vajadzīgie pasākumi, tostarp attiecīgā gadījumā vienā datumā jāpieņem lēmumi attiecībā uz visiem uzņēmumiem, kas ir iesaistīti kartelī, kā tā to izdarīja lietā, par ko tika pasludināts 2015. gada 20. maija spriedums *Timab Industries* un *CFPR*/Komisija (T-456/10, EU:T:2015:296), kas ļāva ievērot minēto nevainīguma prezumpciju.

269 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāsecina, ka Komisija, pieņemdama 2013. gada lēmumu, ir pārkāpusi *Icap* nevainīguma prezumpciju. Tiesa gan, ir jākonstatē, ka tās izdarītajam nevainīguma prezumpcijas pārkāpumam, pieņemot 2013. gada lēmumu, nevar būt tiešas ietekmes uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu, ņemot vērā procedūru, kuru iznākumā ir pieņemti šie lēmumi, autonomo raksturu.

270 Tomēr ir jāpārbauda, vai šāds Komisijas konstatējums par *Icap* dalību attiecīgajos pārkāpumos pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas var novest pie tās objektīvās objektivitātes pārkāpuma un tātad Pamattiesību hartas 41. pantā ietvertā labas pārvaldības principa pārkāpuma, kā to apgalvo prasītājas saistībā ar otro iebildumu.

271 Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai Komisijai ir pienākums administratīvajā procesā aizliegto vienošanos jomā ievērot labas pārvaldības principu, kas ir ietverts Pamattiesību hartas 41. pantā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 154. punkts un tajā minētā judikatūra).

272 Saskaņā ar Hartas 41. pantu ikvienai personai tostarp ir tiesības uz jautājumu objektīvu izskatīšanu Savienības iestādēs. Šī objektivitātes prasība ietver, pirmkārt, subjektīvo objektivitāti tādā nozīmē, ka nevienam ieinteresētās struktūras darbiniekam, kas ir atbildīgs par lietu, nedrīkst pastāvēt aizspriedumi vai personīgs pieņēmums, un objektīvo objektivitāti, atbilstoši kurai attiecīgajai iestādei ir jāsniedz pietiekamas garantijas, lai varētu tikt izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tās neitralitāti (skat. spriedumu, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 155. punkts un tajā minētā judikatūra).

273 Šis pamats attiecas vienīgi uz objektīvās objektivitātes jēdzienu. Prasītājas būtībā apgalvo, ka pastāv leģitīmas šaubas attiecībā uz Komisijas objektīvo objektivitāti, jo tai bija jāpieņem lēmums par pašas veiktā novērtējuma pamatotību.

274 Tomēr ir jākonstatē, ka ar šādu pārmetumu šīs lietas apstākļos nevar panākt apstrīdētā lēmuma atcelšanu. Ir jānorāda, ka Komisija nav īstenojusi nekādu novērtējuma brīvību saistībā ar attiecīgo pārkāpumu kvalifikāciju vai pārbaudi par *Icap* līdzdalību, ar kuru varētu būt ticis pieļauts objektīvās objektivitātes pārkāpums, kā to arī apstiprina Vispārējās tiesas piemērotā pilnā pārbaude saistībā ar pirmo, otro un trešo pamatu.

275 Šajā ziņā ir jānorāda, ka prasītāju kritika attiecas uz Komisijas veiktās kvalificēšanas par pārkāpumu mērķa dēļ pamatotību (pirmais pamats), kā arī uz konstatējumu par *Icap* līdzdalību minētajos pārkāpumos pamatotību (otrais un trešais pamats).

276 Attiecībā uz, pirmkārt, *Icap* līdzdalību attiecīgajos pārkāpumos jautājums par to, vai iespējams Komisijas objektīvās objektivitātes pārkāpums varēja atstāt sekas uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu, pārklājas ar jautājumu par to, vai minētajā lēmumā ietvertie konstatējumi ir pienācīgi pamatoti ar Komisijas iesniegtajiem pierādījumiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2000. gada 6. jūlijs, *Volkswagen* /Komisija, T-62/98, EU:T:2000:180, 270. punkts, un 2011. gada 16. jūnijs, *Bavaria*/Komisija, T-235/07, EU:T:2011:283, 226. punkts), kas tika aplūkots saistībā ar otrā un trešā pamata pārbaudi.

277 Tādējādi, pat pieņemot, ka iespējams objektīvās objektivitātes pārkāpums varēja novest Komisiju pie kļūdaina konstatējuma par *Icap* līdzdalību *UBS*/*RBS* 2008. gada pārkāpumā vai attiecībā uz noteiktiem laikposmiem *UBS*/*RBS* 2007. gada pārkāpumā un *Citi*/*RBS*, *Citi*/*DB* un *Citi*/*UBS* pārkāpumos, ir jānorāda, ka apstrīdētais lēmums šajā ziņā jau ir atcelts.

278 Kas attiecas uz pārējiem apstrīdētajā lēmumā izdarītajiem konstatējumiem, tad pārkāpumi saistībā ar iespējamu Komisijas objektīvās objektivitātes trūkumu varētu novest pie minētā lēmuma atcelšanas tikai tad, ja būtu pierādīts, ka, nepastāvot šādam pārkāpumam, šī lēmuma saturs būtu citāds (spriedums, 2000. gada 6. jūlijs, *Volkswagen*/Komisija, T-62/98, EU:T:2000:180, 283. punkts). Tomēr šajā lietā saistībā ar pilno tiesas pārbaudi par šī lēmuma atbilstošo pamatojumu ir konstatēts, ka, izņemot iepriekš 277. punktā minētos aspektus, Komisija ir juridiski pietiekami pierādījusi *Icap* dalību piecos no sešiem pārkāpumiem šajā lietā.

279 Otrkārt, attiecībā uz apstrīdētajā lēmumā izmantoto kvalificēšanu par pārkāpumiem mērķa dēļ tāpat ir jāsecina, ka prettiesiskums saistībā ar iespējamu Komisijas objektīvās objektivitātes pārkāpumu nevarēja atstāt ietekmi uz minētā lēmuma saturu, jo, atbildot uz pirmo pamatu, tika secināts, ka šādas kvalifikācijas piemērošanā pārkāpumiem šajā lietā nav pieļauta nekāda kļūda tiesību piemērošanā vai novērtējumā.

280 Līdz ar to ceturtais pamats ir jānoraida.

5. Piektais pamats saistībā ar naudas sodu apmēra noteikšanu

281 Ar šo pamatu prasītājas apstrīd naudas sodu apmēru, kurus tām ir noteikts samaksāt. Šajā ziņā tās izvirza vairākus iebildumus, tostarp par pietiekama pamatojuma nenorādīšanu apstrīdētajā lēmumā.

282 Vispārējā tiesa uzskata, ka vispirms ir jānovērtē šis pēdējais iebildums.

283 Prasītājas apgalvo, ka Komisijai bija saistošas tās 2006. gada pamatnostādnes un ka no šo pamatnostādņu 37. punkta piemērošanas izrietēja, ka tai ir jāpamato iemesli, kuru dēļ tā atkāpās no savas parastās metodoloģijas. Tās uzskata, ka apstrīdētajā lēmumā nav norādīts piemērots pamatojums šajā ziņā un ka naudas sodi bija jānosaka, pamatojoties uz *Icap* saņemtajām starpniecības komisijas maksām. Tās piebilst, ka Komisija arī nav norādījusi pietiekamu pamatojumu attiecībā uz piemēroto naudas sodu apmēru. Tās uzskata, ka metodoloģija, ko Komisija ir paskaidrojusi savos procesuālajos rakstos vai sanāksmē, kās notika administratīvā procesa laikā, ir pārlieku sarežģīta, patvaļīga un nepiemērota.

284 Komisija, reaģēdama uz apgalvojumu par nepietiekamu pamatojumu izvēlei neaprēķināt naudas sodu, pamatojoties uz starpniecības maksām, atbild, ka tās iemesli ir skaidri izklāstīti apstrīdētā lēmuma 287. apsvērumā.

285 Attiecībā uz apgalvojumu par nepietiekamu pamatojumu saistībā ar piemēroto naudas soda aprēķina metodi Komisija norāda, ka prasītājas administratīvā procesa laikā tika informētas par piemērojamo metodi. Tā piebilst, ka apstrīdētais lēmums ir juridiski pietiekami pamatots, jo tajā ir izdarīta atsauce uz pārkāpumu šajā lietā smagumu, ilgumu, kā arī *Icap* līdzdalības tajos veidu. Uzsvērdama, ka tai nav šāda pienākuma, tā savos procesuālajos rakstos ir sniegusi papildu paskaidrojumus par metodoloģiju, ko tā piemēroja minētajā lēmumā.

286 Ir jāatgādina, ka apstrīdētā lēmuma 9.3. punktā attiecībā uz naudas sodu aprēķināšanu Komisija, pirmkārt, uzsvēra, ka tā ir piemērojusi 2006. gada pamatnostādņu 37. punktu, kurā ir precizēts, ka konkrētie lietas apstākļi vai vajadzība panākt preventīvu iedarbību var attaisnot Komisijas novirzīšanos no metodikas, kas ir ietverta minētajās pamatnostādnēs (286.–288. apsvērums). Otrkārt, tā tajā precizēja, ka tā ir piemērojusi atbilstošu samazinājumu, nosakot naudas soda pamatsummu attiecībā

uz *Citi*/*UBS* un *Citi*/*DB* pārkāpumiem – attiecībā uz kuriem tā uzskata, ka *Icap* ieņēma tādu pašu nostāju, – lai izvairītos no nesamērīga līmeņa sodiem, nesniegdama precizējumus par minētā samazinājuma apmēru (289. apsvērums). Treškārt, attiecībā uz naudas soda pamatsummas noteikšanu tā norādīja, ka tā ir ņēmusi vērā pārkāpumu šajā lietā smagumu un ilgumu, kā arī *Icap* līdzdalības veidu, nesniedzot paskaidrojumus par šo elementu ietekmi uz izvēlētajām naudas sodu pamatsummām (290.–296. apsvērums). Ceturtkārt, attiecībā uz naudas soda galīgā apmēra noteikšanu, nepastāvot vainu pastiprinošiem vai mīkstinošiem apstākļiem vai neesot pārsniegtiem 10 % griestiem no ikgadējā apgrozījuma, tas tika noteikts tādā pašā apmērā kā pamatsumma (297.–300. apsvērums).

287 Kā ir atzīts pastāvīgajā judikatūrā, LESD 296. panta otrajā daļā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu ir būtiska formas prasība, kura ir jānošķir no jautājuma par iemeslu pamatotību, kas attiecas uz strīdīgā akta tiesiskumu pēc būtības. Vērtējot šādā perspektīvā, prasītajam pamatojumam ir jābūt pielāgotam attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo iestādes – akta autores – argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt pārbaudi. It īpaši attiecībā uz individuālu lēmumu pamatojumu pienākuma pamatot šādus lēmumus mērķis ir ne tikai ļaut veikt tiesas pārbaudi, bet arī sniegt ieinteresētajai personai pietiekamas norādes par to, vai lēmumā, iespējams, ir trūkumi, lai apstrīdētu to spēkā esamību (skat. spriedumus, 2011. gada 29. septembris, *Elf Aquitaine*/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 146.–148. punkts un tajos minētā judikatūra; 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler* /Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 114. un 115. punkts un tajos minētā judikatūra, un 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 44. punkts).

288 Turklāt prasība norādīt pamatojumu ir jāvērtē atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, it īpaši ņemot vērā tiesību akta saturu, izvirzītā pamatojuma būtību un interesi, kāda tiesību akta adresātiem vai citām personām, kuras tas skar tieši un individuāli, var būt attiecībā uz paskaidrojumu saņemšanu. Netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu norādīti visi atbilstošie faktiskie un juridiskie apstākļi, jo jautājums par to, vai tiesību akta pamatojums atbilst LESD 296. panta prasībām, ir jāizvērtē, ņemot vērā ne tikai tā tekstu, bet arī tā kontekstu, kā arī visas tās tiesību normas, kuras reglamentē attiecīgo jomu (spriedumi, 2011. gada 29. septembris, *Elf Aquitaine*/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 150. punkts; 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 116. punkts, un 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 45. punkts).

289 Ja Komisija nolemj atkāpties no vispārējās metodoloģijas, kas izklāstīta 2006. gada pamatnostādnēs, ar kurām tā pati ir ierobežojusi savu novērtējuma brīvību saistībā ar naudas sodu apmēra noteikšanu, pamatodamās, kā šajā lietā, uz šo pamatnostādņu 37. punktu, šīs prasības saistībā ar pamatojumu ir vēl jo svarīgākas (spriedums, 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 48. punkts). Šajā ziņā ir jāatgādina pastāvīgā judikatūra, kurā ir atzīts, ka pamatnostādnēs ir iekļauta indikatīva uzvedības norma attiecībā uz praksi, kas ir jāievēro un no kuras Komisija individuālā gadījumā nevar atkāpties, nenorādot ar vienlīdzīgas attieksmes principu saderīgus iemeslus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 30. maijs, *Quinn Barlo* u.c./Komisija, C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351, 53. punkts, un 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 60. punkts un tajā minētā judikatūra). Šim pamatojumam ir jābūt vēl jo precīzākam, ciktāl Pamatnostādņu 37. punktā ir tikai neskaidra atsauce uz "konkrētajiem lietas apstākļiem" un tādējādi Komisijai tiek dota plaša rīcības brīvība, lai izņēmuma kārtā veiktu attiecīgajiem uzņēmumiem piemērojamo naudas sodu pamatsummu pielāgojumus. Šādā gadījumā tik tiešām tam, vai Komisija ievēro Savienības tiesiskajā kārtībā noteiktās garantijas administratīvās procedūrās, tostarp pienākumu norādīt pamatojumu, ir vēl jo būtiskāka nozīme (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1991. gada 21. novembris, *Technische Universität München*, C-269/90, EU:C:1991:438, 14. punkts).

290 Vēl judikatūrā ir precizēts, ka tādējādi pamatojums ieinteresētajai personai principā ir jāpaziņo vienlaicīgi ar tai nelabvēlīgo lēmumu. Pamatojuma trūkums nevar tikt novērsts tādējādi, ka ieinteresētā persona lēmuma pamatojumu uzzina tiesvedībā Savienības tiesā (spriedumi, 2011. gada 29. septembris,

Elf Aquitaine/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 149. punkts; 2012. gada 19. jūlijs, *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija, C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:479, 74. punkts, un 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 46. punkts).

291 Saistībā ar lēmumu, ar kuru tiek uzlikts naudas sods, Komisijai ir jānorāda pamatojums attiecībā uz uzliktā naudas soda apmēru un šajā nolūkā izvēlēto metodi (spriedums, 2006. gada 27. septembris, *Jungbunzlauer*/Komisija, T-43/02, EU:T:2006:270, 91. punkts). Tai savā lēmumā ir jānorāda novērtējuma elementi, kas tai ir ļāvuši noskaidrot izdarītā pārkāpuma smagumu un ilgumu, un tai nav jāsniedz sīkāks izklāsts vai jānorāda skaitļos izteikti elementi, kas attiecas uz naudas soda aprēķināšanas veidu (spriedums, 2011. gada 13. jūlijs, *Schindler Holding* u.c./Komisija, T-138/07, EU:T:2011:362, 243. punkts). Tai tomēr ir jāpaskaidro līdzsvarošana un novērtēšana, ko tā ir veikusi attiecībā uz vērā ņemtajiem elementiem (spriedums, 2011. gada 8. decembris, *Chalkor*/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 61. punkts).

292 Šajā lietā, pirmkārt, ir jānorāda, ka iemesli, kuru dēļ Komisija, piemērodama 2006. gada pamatnostādņu 37. punktu, nolēma atkāpties no tajās ietvertās metodoloģijas, var tikt izsecināti no apstrīdētā lēmuma 287. apsvēruma. Tie ir saistīti ar apstākli, ka *Icap* neveica darbības Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū un līdz ar to pārdošanas ienākumu vērtības ņemšana vērā, proti, saņemtie ienākumi no starpniecības maksas, neļāva atspoguļot pārkāpumu šajā lietā smagumu un veidu.

293 Otrkārt, tomēr ir jākonstatē, ka apstrīdētā lēmuma 287. apsvērumā nav sniegti precizējumi par Komisijas izvēlēto alternatīvo metodi, bet gan ir sniegts vispārīga rakstura apliecinājums, ka pamatsummas atspoguļojot pārkāpumu šajā lietā smagumu, ilgumu un *Icap* līdzdalības veidu, kā arī nepieciešamību nodrošināt, lai naudas sodiem būtu pietiekami preventīva iedarbība.

294 Šādi formulēts, apstrīdētā lēmuma 287. apsvērums nav tāds, ar ko prasītājas var saprast Komisijas izvēlētās metodoloģijas pamatotību, ne arī Vispārējā tiesa var to pārbaudīt. Šāds nepietiekams pamatojums ir pieļauts arī minētā lēmuma 290.–296. apsvērumā, kuros nav sniegta minimāli ietveramā informācija, kas būtu varējusi ļaut saprast un pārbaudīt Komisijas aplūkoto elementu atbilstību un līdzsvarojumu, tai nosakot naudas sodu pamatsummu, un tas ir iepriekš 291. punktā minētās judikatūras pārkāpums.

295 No lietas dalībnieku procesuālajiem rakstiem izriet, ka jautājums par metodoloģiju, kādu Komisija bija iecerējusi izmantot naudas sodu aprēķināšanai, esot apspriests administratīvajā procesā sarunas laikā ar prasītāju pārstāvjiem. Lai gan atbilstoši iepriekš 288. punktā minētajai judikatūrai apstrīdētā akta pamatojums ir jāpārbauda, ņemot vērā tā kontekstu, nevar pieņemt, ka šādu neformālu sarunu risināšana, kuras ir domātas situācijas noskaidrošanai, var atbrīvot Komisiju no tās pienākuma apstrīdētajā lēmumā paskaidrot tās piemēroto metodoloģiju, lai noteiktu piemēroto naudas sodu apmērus.

296 Iebildumu raksta 176. apsvērumā Komisija uzsver, ka naudas sodu pamatsummas aprēķināšanai pastāv piecās stadijās iedalīts tests. Tomēr atbilstoši iepriekš 290. punktā minētajai judikatūrai šāds paskaidrojums, kas ir sniegts procesa Vispārējā tiesā stadijā, nevar tikt ņemts vērā, lai novērtētu, vai Komisija ir ievērojusi savu pienākumu norādīt pamatojumu.

297 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jākonstatē, ka attiecībā uz *Icap* piemēroto naudas sodu par pārkāpumiem šajā lietā noteikšanu apstrīdētais lēmums nav pietiekami pamatots.

298 Tātad piektais pamats ir jāapmierina un pilnībā jāatceļ apstrīdētā lēmuma 2. pants, un nav jāpārbauda citi iebildumi ne saistībā ar šo pamatu, ne arī saistībā ar sesto pamatu izvirzītie iebildumi, kas attiecas vienīgi uz minētā panta likumību.

299 Turklāt, ciktāl apstrīdētā lēmuma 2. pants tiek atcelts pilnībā, nav jāaplūko prasītāju pakārtoti iesniegtie prasījumi par naudas soda apmēra grozījumiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

300 Atbilstoši Reglamenta 134. panta 3. punktam, ja lietas dalībniekiem nolēmums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši. Tomēr Vispārējā tiesa, ja to pamato lietas apstākļi, var nolemt, ka lietas dalībnieks papildus saviem tiesāšanās izdevumiem atlīdzina daļu no pretējās puses tiesāšanās izdevumiem.

301 Šajā lietā nolēmums ir prasītājām labvēlīgs attiecībā uz ievērojamu to prasījumu daļu. Šādos apstākļos, taisnīgi izvērtējot lietas apstākļus, ir jālemj, ka Komisija sedz savus tiesāšanās izdevumus un trīs ceturtdaļas no prasītāju tiesāšanās izdevumiem.

302 Visbeidzot, ciktāl prasītājas lūdz piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un "citas izmaksas, kas radušās saistībā ar šo tiesvedību", ir jāatgādina, ka atbilstoši Reglamenta 140. panta b) punktam par atlīdzināmiem tiesāšanās izdevumiem ir uzskatāmi nepieciešamie izdevumi, kas lietas dalībniekiem radušies saistībā ar lietu.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (otrā palāta paplašinātā sastāvā)

nospriež:

1) **atcelt Komisijas 2015. gada 4. februāra Lēmuma C(2015) 432 *final* par LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39861 – Jenas procentu likmju atvasinātie instrumenti) 1. panta a) punktu, ciktāl tas attiecas uz laikposmu pēc 2007. gada 22. augusta;**

2) **atcelt Lēmuma C(2015) 432 *final* 1. panta b) punktu;**

3) **atcelt Lēmuma C(2015) 432 *final* 1. panta d) punktu, ciktāl tas attiecas uz laikposmu no 2010. gada 5. marta līdz 27. aprīlim;**

4) **atcelt Lēmuma C(2015) 432 *final* 1. panta e) punktu, ciktāl tas attiecas uz laikposmu pirms 2010. gada 18. maija;**

5) **atcelt Lēmuma C(2015) 432 *final* 1. panta f) punktu, ciktāl tas attiecas uz laikposmu pirms 2010. gada 18. maija;**

6) **atcelt Lēmuma C(2015) 432 *final* 2. pantu;**

7) **prasību pārējā daļā noraidīt;**

8) ***Icap plc*, *Icap Management Services Ltd* un *Icap New Zealand Ltd* sedz vienu ceturtdaļu no saviem tiesāšanās izdevumiem;**

9) **Komisija sedz savus tiesāšanās izdevumus, kā arī atlīdzina trīs ceturtdaļas no *Icap*, *Icap Management Services* un *Icap New Zealand* tiesāšanās izdevumiem**.

Prek Buttigieg Schalin

Berke Costeira

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2017. gada 10. novembrī.

[Paraksti]

Satura rādītājs

I. Tiesvedības priekšvēsture 2

A. Apstrīdētā lēmuma pamatā esošais administratīvais process 3

B. Apstrīdētais lēmums 3

1. Attiecīgie produkti 3

2. Icap pārmestā rīcība 3

3. Naudas soda aprēķināšana 4

II. Tiesvedība un lietas dalībnieču prasījumi 5

III. Juridiskais pamatojums 6

A. Par viena dokumenta un vienas prasījumu daļas pieņemamību 6

1. Par prasītāju ceturtās prasījumu daļas pieņemamību 6

2. Par iebildi pret prasītāju nosūtītas vēstules pieņemamību 6

B. Par prasījumiem atcelt tiesību aktu 7

1. Pirmais pamats saistībā ar kļūdām interpretācijā un tiesību piemērošanā attiecībā uz konkurences ierobežojuma vai izkropļojuma "mērķa dēļ" jēdzienu LESD 101. panta 1. punkta izpratnē 7

2. Otrais pamats saistībā ar kļūdām "atbalsta" jēdziena LESD 101. panta 1. punkta un judikatūras izpratnē piemērošanā 13

a) Otrā daļa saistībā ar Komisijas pārkāptajiem "atbalsta" kritērijiem, kādi tie izriet no judikatūras 14

1) Pirmais iebildums saistībā ar to, ka nav pierādīts, ka Icap bija zināms par kolūziju attiecīgo banku starpā saistībā ar dažiem no sešiem pārkāpumiem šajā lietā 15

i) Komisijas pierādījumi, ka *Icap* bija zināma *UBS* loma *UBS/RBS* 2007. gada pārkāpumā 17

ii) Komisijas pierādījumi, ka *Icap* bija zināma *RBS* loma *UBS/RBS* 2008. gada pārkāpumā 18

iii) Pierādījums, ka Icap zināja par *DB* un *UBS* lomu *Citi/DB* un *Citi/UBS* pārkāpumos 19

2) Trešais iebildums, ar kuru tiek apstrīdēta Icap ieguldījuma sniegšana attiecīgo banku kopīgajos mērķos 21

3) Otrais iebildums saistībā ar Icap nolūku sniegt ieguldījumu attiecīgo banku kopīgo mērķu īstenošanā 22

b) Trešā daļa saistībā ar apstrīdētā lēmuma motīvu daļas kļūdaino raksturu attiecībā uz to, kā Icap izmantoja savus sakarus, lai ietekmētu noteiktu banku izteiktos piedāvājumus 23

c) Pirmā daļa saistībā ar tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu 23

3. Trešais pamats saistībā ar pārkāpumu šajā lietā ilguma kļūdaino raksturu 25

a) Par *Icap* dalības *UBS/RBS* 2007. gada pārkāpumā ilgumu 28

b) Par *Icap* dalības *Citi/RBS* pārkāpumā ilgumu 29

c) Par *Icap* dalības *Citi/DB* un *Citi/UBS* pārkāpumos ilgumu 29

d) Par *Icap* dalības *UBS/DB* pārkāpumā ilgumu 30

4. Ceturtais pamats saistībā ar nevainīguma prezumpcijas un labas pārvaldības principu pārkāpumu 31

5. Piektais pamats saistībā ar naudas sodu apmēra noteikšanu 34

Par tiesāšanās izdevumiem 37